

BALTIJAS
UNIVERSITĀTE
1946 - 1949

Baltijas Universitāte

1946.g. – 1949.g.

Rakstu un fotogrāfiju krājums – velte BU dibināšanas
50 gadu atcerei

Sakārtojusi Irēna Ondzule

1996

Baltijas Universitāte. 1946.g. – 1949.g.

Rakstu un fotogrāfiju krājums – velte BU dibināšanas
50 gadu atcerei.

Rīga, 1996, 57 lpp.

© Sakārtojusi *Irēna Ondzule*

Vāks: © Grafika *Viļa Krūmiņa*
BU emblēma ar Igaunijas,
Latvijas un Lietuvas valstu
karogu krāsām.

*Grāmata izdota ar BU mācību spēku
un absolventu atbalstu.*

© 1996. Izdevusi Latvijas Universitāte.

Datorsalikums:

Andrejs Zīle,

LU žurnāla "Latvijas Vēsture" redakcija.

I BALTIJAS UNIVERSITĀTI ATCEROTIES

Baltijas universitāte dibināta triju Baltijas tautu – igauņu, latviešu un lietuviešu universitāšu profesoru un pārējo akadēmisko mācībspēku sanāsmē 1945.g. 26.decembrī Hamburgā, Rietumvācijā. Sanāsmē ievēlēja organizācijas komiteju, kas nekavējoties ķērās pie darba. Atļauju universitātes darbam bija samērā viegli iegūt, jo Militārajā pārvaldē darbojās lielāks skaits britu universitāšu bijušo profesoru, kas atbalstīja domu dot iespēju bēgļu jaunatnei iegūt akadēmisko izglītību. Pēc Militārās pārvaldes atļaujas saņemšanas 1946.gada 14.martā varēja sākties lekcijas un semināri.

Universitāte sāka darbu neiedomājami grūtos apstākļos. Darbojās astoņas fakultātes vidēji ar 150 baltiešu akadēmiskajiem mācībspēkiem un 1000 studentiem. Triju tautību pārstāvju ievēlētajam rektorātam bija jāveic gandrīz neticami smagais uzdevums: sagādāt laboratoriju iekārtu un materiālus kara izpostītajā Vāczemē.

Oficiālo iestāžu labvēlība Baltijas universitātei izbeidzās, kad administrācija nāca UNRRA (Apvienoto nāciju palīdzības un rehabilitācijas administrācijas) rokās. Liels skaits tās darbinieku bija noskaņoti labvēlīgi Padomju savienībai un naidīgi pret bēgļiem, kuri tur negribēja atgriezties. Sākās pastāvīga cīņa starp rektorātu un UNRRA algotņiem, lai universitāte pastāvētu.

Pavēlēja grozīt universitātes nosaukumu, nosaucot to par "Pārvietoto personu studiju centru". Ierobežoja uzņemamo studentu skaitu. Dažu neinteliģento UNRRA ierēdņu nemorālā rīcība, piesavinoties universitātei piešķirto iekārtu un līdzekļus, sagādāja tai smagus zaudējumus.

Par spīti visām grūtībām, universitātes darbs varēja turpināties trīs ar pus gadus (1946 – 1949), aptverot deviņus semestrus, jo mācībiestādē darbojās nepārtraukti, tikai ar īsu brīvlaiku starp semestriem.

Baltijas universitāte bija vienreizējs fainomens universitāšu vēsturē. Tā ne vien deva iespēju baltiešu jaunatnei sākt vai turpināt savu akadēmisko izglītību, tā arī tuvināja visu triju tautu jauniešus un kopējā darbā ļāva iepazīties ar abu kaimiņtautu garīgo dzīvi un kultūru.

Aizkustina tagad, pēc piecdesmit gadu starplaika, no bijušajiem Baltijas universitātes studentiem pāri jūrām saņemtie sveicieni. Daudzi no viņiem ir guvuši panākumus akadēmiskajā darbā, daži ir sasnieguši augstus amatus pasaules universitātes un pētniecības institūtos. Ar lepnumu viņi piemin laiku, kad trijkrāsainā zinātnes lāpa (Baltijas universitātes simbols) gaiši blāzmoja neziņas un nedrošības tumsā.

Edgars Dunsdorfs

BALTIJAS UNIVERSITĀTE TRIMDĀ

1946.g. – 1949.g.

Dibināšanas 50 gadu atcerei

Baltijas Universitātes (BU) dibināšana 1946.gada 14.martā Hamburgā, Vācijā ir vienreizējs notikums Eiropas akadēmiskajā vēsturē, kas atspoguļo Baltijas tautu – igauņu, latviešu un lietuviešu – degsmi pēc izglītības un arī spēju sadarbīties. Šis notikums nav vēl pietiekami novērtēts, kad 10 mēnešus pēc asiņainā Pasaules kara beigām dzima BU svešā zemē, bumbu sagrautajā Hamburgā.

1945.g. 8.maijā bija beidzies 2.pasaules karš. Vācija bija drupās. Bēgdami no komūnisma, patvērumu rietumos bija atraduši vairāk nekā 200,000 bēgļu no Baltijas valstīm. Bēgļos valdīja pārliecība, ka Apvienotās Nācijās īstenošos deklarētos principus par cilvēku tiesībām. Tad arī Baltija būs atbrīvota no komunistu okupācijas. Mēs varēsim atgriezties savā dzimtenē un brīvi lemt par tās nākotni. Bet jo vairāk kļuva zināmi dažādo konferenču lēmumi, jo nezināmāka kļuva baltiešu nākotne. Sākās trimdas dzīve Vācijā.

Katrai tautai, tāpat kā katram cilvēkam, ir savas raksturīgas labās un sliktās īpašības. Viena no baltiešu labajām īpašībām, šķiet, ir viņu ārkārtīgā cenšanās pēc izglītības. Šādos apstākļos liela pateicība pienākas latviešu skolotājiem bēgļu nometnēs. Dažu mēnešu laikā tie Rietumvācijā nodibināja 122 latviešu pamatskolas ar 7000 skolēniem un 57 ģimnazijas apmeklēja apm. 2500. Bēgļu un karavīru vidū atradās daudzi ģimnaziju absolventi un studenti. Sākot ar 1946.g. tiem pievienojās tikko, minēto ģimnaziju absolventi. Viņiem vajadzēja atrast kādu iespēju uzsākt vai turpināt studijas.

Gandrīz visas Vācijas augstskolas bija karā smagi cietušas. Tās pārpildīja vācu ģimnaziju absolventi vai bijušie karavīri. Militārā pārvalde bija noteikusi, ka vācu augstskolās jāuzņem ne vairāk kā 10% bēgļu studentu.

Studiju iespējas sāka pārrunāt Ziemeļvācijas lielākajā bēgļu centrā Libekā, kur atradās Ziemeļvācijas latviešu komiteja, Latvijas sarkanais krusts un citas latviešu organizācijas. Te radās doma par Latviešu akadēmiskiem kursiem pie kādas Vācijas augstskolas. Šīs idejas īstenošanu uzticēja prof. Fricim Gulbim, prof. Edgaram Dunsdorfam un doc. Eiženam Leimanim, kuri tad 1945.g. jūlijā iesniedza Hamburgas Militārai pārvaldei lūgumu, atļaut dibināt Latviešu akadēmiskos kursus. Hamburgā viņiem radās kontakts ar igauņiem un lietuviešiem un tā kopīgi tika lūgta atļauja nodibināt akadēmiskos kursus visām trim Baltijas tautām.

1945.g. Britu zonas Militārā pārvaldē strādāja daudzi Anglijas augstskolu mācību spēki. Viņiem bija labi sakari ar valdību un pozitīva atbilde uz iesniegumu pienāca necerēti ātri. Jau novembrī Anglijas Ārlietu ministrija atļāva nodibināt Baltijas Universitāti (Baltic University), Hamburgā. Drīz Hamburgā

ieradās prof. F.Gulbis un apmeklēja Hamburgas Universitātes rektoru prof. Volfu (Wolff) un lūdza viņa atbalstu. To viņš arī apsolīja kopā ar Izglītības senātoru Landālu. Tūlīt visas trīs Baltijas tautības izsūtīja uzaicinājumus pieteikties mācības spēkiem un studentiem.

Akadēmisko kursu Organizācijas komiteja noskaidroja, ka Vācijas Britu okupācijas zonā dzīvo 168 baltiešu mācību spēki un 1329 studenti. Tā 1945.g. 7.novembrī nolēma izveidot astoņas fakultātes ar 24 nodaļām. Katras fakultātes mācību programmas izstrādāšanā piedalījās pa mācību spēkam no visām trim nācijām.

Sākās intensīvs organizēšanās darbs. Baltijas Universitātei bija nepieciešamas dzīvojamās telpas mācību spēkiem un studentiem, kā arī auditorijas, laboratorijas, mācības līdzekļi, grāmatas. Līdz 1945.g. beigām šis darbs bija visumā paveikts. 1946.g. 8. un 9.janvārī 40 baltiešu zinātnieki, reprezentējot trīs nācijas un visas fakultātes, ievēlēja Baltijas Universitātes pagaidu amatpersonas: prezidentu – prof. Fr.Gulbi, trīs rektorus, igauņi – prof. Dr.Ōpiku, latvieti – prof. Dr.E.Dunsdorfu un lietuvieti – prof. V.Stanka. Vēlāk viņus šajos amatos apstiprināja. Katrai fakultātei izraudzīja dekānu un divus palīgdekānus, kuri reprezentēja katru nāciju. Pieņēma arī Baltijas Universitātes Satversmes projektu. 9.janvārī "Deutscher Ring" telpās Hamburgā notika oficiālais dibināšanas akts, tā radot vienreizēju universitāti.

Lekcijām ierādīja sabumbotā Hamburgas mūzeja telpas, sekretāriātam stipri cietošo Holstentor 1, bet mācības spēkiem un studentiem ZOO nometnes vecās barakas. Lekcijas pēc izstrādātiem mācības plāniem sākās 14.martā. Ar lielu sirdsdedzi un mīlestību baltiešu jaunatne un mācības spēki uzcēla savu vienreizējo Gaismas pili un ar milzīgu centību un prieku nodevās studijām.

Baltijas Universitātei 1947.g. sākumā bija jāpārceļas uz Pinebergu, kur tā novietojās bijušajās aviācijas kazarmās.

Baltijas Universitāti tās pastāvēšanas laikā vadīja trīs prezidenti: prof. F.Gulbis, prof. V.Stanka un prof. Ed.Šturms; latviešu rektori bija prof. E.Dunsdorfs un prof. M.Eglītis.

BU darbojas deviņus sēmeštrus līdz 1949.g. 30.septembrim. Oficiāli tajā bija immatrikulēti 2006 studenti, no tiem 50% latviešu, 35% lietuviešu un 15% igauņu. Beidzamajos sēmeštros Militārā pārvalde bija aizliegusi jaunu studentu uzņemšanu. Tomēr BU vadība pašreizēdīgi turpināja uzņemt studentus "pa klusam".

Architektūras un inženierzinātņu fakultātē ar architektūras nodaļu mācījās 171 students. Tai bija 15 mācības spēki. Līdz 1949.g. martam fakultāti beidza deviņi studenti.

Filoloģijas fakultātē bija 165 studenti un 42 mācības spēki, no tiem 21 latviešu. Pie fakultātes pastāvēja arī bibliogrāfiskais institūts prof. V.Biržiska vadībā. Kādu laiku pie fakultātes pastāvēja arī teoloģijas nodaļa, ko vadīja prāv. E.Bergs. Fakultātes dekāni bija prof. E.Šturms, prof. V.Maciunas un prof. S.Vitens.

Alasandrs
Ķīmijas fakultātē ar ķīmijas tehnoloģijas un farmācijas nodaļām mācījās 97 studenti. Fakultāti vadīja dipl. inž. V.Kirs, prof. A.Liepiņš un prof. St.Kairis. Ķīmijas nodaļu vadīja lektors E.Ence. Lauksaimniecības fakultātē mācījās 61 students un darbojās 18 mācības spēki. Fakultāti vadīja dekāni: prof. V.Manelis, prof. B.Povelaitis, prof. Jerveso un prof. J.Vengris. Prodekāni bija prof. M.Eglītis un prof. H.Lācis. Uz vācu augstskolām pārgāja 15 studenti. No tiem seši universitātes beidza un viens pat doktorējās.

Hugo
Matemātikas un dabzinātņu fakultātē iestājās 97 studenti un lekcijas lasīja 23 mācības spēki. Fakultāti līdz 1949.g. martam beidza trīs studenti.

Nieda
Medicīnas fakultātē ar zobārstniecības nodaļu bija 172 studenti un lekcijas lasīja 32 mācības spēki. Fakultātes dekāns visu laiku bija prof. N.Vētra. Zobārstniecību beidza astoņi studenti.

Sāms lotam
Mechanikas fakultātē bija 67 studenti un deviņi mācības spēki. Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultāti apmeklēja 38 studenti, bet lekcijas lasīja 17 mācības spēki. Fakultātes dekāni bija: prof. V.Čepas, prof. V.Stanks, prof. J.Kārklīņš un prof. L.Šulcs.

Studijas Baltijas Universitātē pabeidza 75 studenti (53 latvieši). No viņiem 52 paguva izstrādāt diplomdarbu, bet 24 saņēma apliecību, ka ir izturējuši visus pārbaudījumus. Šis BU apliecības parasti tika atzītas kā BS vai BA grāds.

Šādos īpatnējos apstākļos veidojās Baltijas Universitātes studentu sabiedriskā dzīve. Jau 1946.g. aprīlī universitātes latviešu rektors prof. E.Dunsdorfs ierosināja visus studentus, neatkarīgi no nacionālītes un fakultātes, iekļaut kopējā organizācijā. Šo projektu gan pieņēma, bet nereālizēja. Vēlāk studentu vadību pārņēma Studentu padome, par kuras pirmo priekšsēdi ievēlēja stud. iur. J.Manguli. Studentu padome attīstīja rosīgu darbu un izkārtāja daudzus saimnieciskus jautājumus, dažādas studentu lietas un pārstāvēja studentus pie universitātes vadības.

Baltijas Universitātei atrodoties Hamburgā, radās tikai viena studentu organizācija – *Pax Romana*, kas apvienoja latviešu katoļticīgos studentus. Arī Pinebergā turpinājās meklējumi pēc piemērotas studentu organizācijas. Studentu intereses vairāk novērsās uz Latvijas studentu organizāciju paraugiem, tāpēc drīz nodibināja trīs studentu un divas studenšu korporācijas. Korporāciju *Fraternitas Imantica* nodibināja 1947.g. 18.februārī. Mēnesi vēlāk nodibināja studenšu korporāciju *Spīdola*.

Martā nodibināja arī studentu korporāciju *Gersicania*. Otru studenšu korporāciju *Zinta* nodibināja 1947.g. aprīlī. Trešo studentu korporāciju – *Fraternitas Cursica* nodibināja maijā. Studentu korporācijas vadīja kopējs prezidijs – Baltijas Universitātes prezidiju konvents. Sabiedriskai dzīvei tālāk veidojoties, radās vajadzība pēc citām organizācijām. Nodibināja Baltijas Universitātes diskusiju klubu ar prof. E.Dunsdorfu vadībā. Diemžēl šī kluba rosme drīz apsīka. 1947.g. vasaras vidū nodibināja studentu vienību *Auseklis*. Šo organizāciju ietvaros sāka veidoties studentu sabiedriskā dzīve 1947.g.

beigās. Izzuda daudzas negatīvas parādības studentu dzīvē un arī Studentu padomes darbs ritēja sekmīgāk un plānveidīgāk.

Baltijas Universitātes sporta dzīvi vadīja pasaules rekordists soļošanā J.Dāliņš un sporta instruktore K.Sprūde. Tomēr lielie nodomi sporta dzīvē sabruka nepārvaramu grūtību priekšā: trūka piemērota uztura, sporta rīku un piemērotu apavu. Tomēr universitātes sportisti guva it teicamus panākumus.

1949.g. 30.septembrī, uz pārvaldes rīkojuma pamata, BU savas durvis slēdza. Toreiz valdība pārliecība, ka tā savu darbu varēs turpināt kāda citā zemē, kādā citā kontinentā. No šī brīža šogad ir pagājuši 47 gadi. Vesela rinda "vecu pinneberģiešu" paši ir kļuvuši mācību spēki dažādās rietumu pasaules augstskolās.

Baltijas Universitātes vēsturisko nozīmi raksturo bijušo mācības spēku un studentu vērtējumi. Atceroties Latvijas Universitātes 30 gadus, Baltijas Universitātes slēgšanas priekšvakarā, prof. Fr.Gulbis "Latvju Ziņās" 1949.g. septembrī raksta:

"... Ar svešo iebraucēju un varmāku ienākšanu mūsu zemē Latvijas Universitāte bija spiesta darbību pārtraukt. Bet Latvijas Universitātes gars nav miris. Gandrīz trīs pilnus gadus tās darbu, kaut arī šaurākā apjoma, ir turpinājusi Baltijas Universitāte. Par spīti daudzajām un dažkārt ļoti lielajām grūtībām, kas trimdas apstākļos bija jāpārvar, LU mācības spēki, kopā ar mūsu likteņa brāļiem igauņiem un lietuvjiem, BU bija izvērtuši par cienīgu LU gara, uzdevumu un tradīciju turpinātāju. BU iekārta, studiju plāni un mācību programmas bija gluži tās pašas, kas bija LU. Un tā LU gars ir možs vēl šodien.

Šinīs dienās arī Baltijas Universitāte izbeidz savu darbu. Daudzi tās mācību spēki un studenti ir jau aizbraukuši no Vācijas. 30.septembrī BU oficiāli slēdz savas daudzu virinātās durvis. Kā LU garīgā mantiniece, tā ir izpildījusi labu tiesu no savas misijas. Var jautāt, kas būs tālāk? Kas nu glabās un sargās Latvijas Universitātes ideju, tās tradīcijas?..."

Latvijas un Baltijas universitāšu bijušais students Miķelis Lūsis, stud. phil., raksta par BU nozīmi "Tēvzemei un brīvībai trimdā" 20 gadu atcerei latviešu laikrakstā "Latvija" (Nr. 8, 26.febr., 1986.g.):

"Baltijas Universitāte pasaules kultūras vēsturē ir vienreizējs notikums. To nodibināja politiskie bēgļi dažus mēnešus pēc ierašanās karā izpostītā okupētā zemē un, cīnoties pret visādām grūtībām, izveidoja par visā pasaulē atzītu augstāko mācības iestādi."

Pēdējais Baltijas Universitātes latviešu rektors profesors Dr.E.Dunsdorfs vēltija šai mācības iestādei šādus vārdus:

"Baltijas Universitāte ir Baltijas augstskolu tradīciju nesēja un to turpināja trimdā. Tēvzemei un brīvībai! bija rakstīts Latvijas Universitātes karogā*. Tēvzemei un brīvībai savu darbu ir vēltījis ikviens Baltijas Universitātes mācības spēks un students. Kaut Baltijas Universitātei nav lemts savu svētīgo darbu turpināt līdz laimīgai dienai, kad pavērsies atceļš

uz dzimteni, tā savu darbu ir veikusi, sagatavojusi studējušo saimi sekot savas tēvzemes pirmajam saucienam.

Baltijas Universitāte ir cēls paraugs triju tautu sadarbībai. Par spīti nacionālajām interesēm, igauņu, lietuviešu un latviešu akadēmiskās saimes bija saliedētas vienā ciešā vienībā. Savstarpējās draudzības un uzticības saites, kas Baltijas Universitātes triju gadu pastāvēšanas laikā ir radušās un nostiprinājušās, būs ievērojams faktors šo triju tautu sadarbībai nākotnē. Ar neizdzēšamiem burtiem Baltijas Universitātes vārds būs ierakstīts Baltijas tautu kultūras vēsturē."

Par BU atjaunošanu jaunas dzirksteles pirmais izmeta prof. Dr.Jānis Gabliks (beidza BU 1949.g.) runājot par BU Rīgā Latvijas Universitātes 70 gadu jubilejas svētkos 1989.gadā. Viņa izvērtējumā BU deva jaunai paaudzei svešā zemē izglītības iespējas. Daudzi turpināja izglītību un tas mums deva jaunus, profesionālus akadēmiskus cilvēkus, kas ir ieguvuši izcilu stāvokli rietumu sabiedrībā. BU radās tautu kopības sajūta, jo tur kaut ko mācījās no igauņiem, kaut ko no lietuviešiem. Trimdā kopība turpinājās. Mums tagad ir Amērikas baltiešu apvienība:

"Es jūtu (1989.g.), ka Baltijas tautas atkal stāv uz pārmaiņu sliekšņa. Līdz ar nākošo gadu sāksies Baltijas ekonomiskā autonomija. Un šeit būs jāsadarbojas, mums vajadzēs kopīgus zinātniekus politikā un ekonomikā, lai šie mērķi būtu sekmīgi. Šeit atkal rodas ideja, ka atjaunota BU varētu palīdzēt. BU varētu būt tas kodols, kas atjauno un attīra Baltijas jūru. Atjaunotā Baltijas Universitāte var arī kļūt par mūsu Baltijas valstu savienības sakni un ceļrādi nākotnes politikā."

Šogad, pieminot un godinot BU dibinātājus 50 gadu atceres svētkos pacelsim ar lepnumu un cerību BU lāpu. Lai BU lāpa, kó grezno visu Baltijas valstu nacionālās krāsas, aizdegas atkal jaunās liesmās zinātnei un tēvzemei un Baltijas tautu kopībai.

Jānis Gabliks

* *Scientiae et patriae* – Latvijas Universitātes devīze, uzraksts uz LU karoga.

II

BALTIJOS UNIVERSITETĄ PRISIMINUS

Baltijos Universitetas buvo įkurtas trijų Pabaltijo tautų – estų, latvių ir lietuvių universitetų profesorių bei dėstytojų susirinkime 1945 m. gruodžio 26 d. Hamburge, Vakarų Vokietijoje. Susirinkime buvo išrinktas organizacinis komitetas, kuris nedelsiant pradėjo darbą. Gauti leidimą įkurti universitetą buvo nesunku, nes Karinėje valdyboje buvo nemažai britų universitetų buvusiųjų profesorių, kurie parėmė idėją leisti pabėgėlių jaunimui įsigyti akademinį išsilavinimą. 1946 m. kovo 14 d., gavus karinės valdybos leidimą, galėjo prasidėti paskaitos ir seminarai.

Universitetas pradėjo darbą be galo sunkiomis sąlygomis. Veikė aštuoni fakultetai, maždaug 150 baltiečių dėstytojų ir 1000 studentų. Trijų tautybių išrinktam rektoriui teko neįtikėtinai sunki užduotis: parūpinti laboratorijoms įrangą ir medžiagas karo nuniokotoje Vokietijoje.

Oficialių įstaigų palankumas Baltijos Universitetui išseko, kai administracinė valdžia perėjo į UNRRA (Jungtinių tautų pagalbos ir rehabilitacijos) rankas. Daugelis jos darbuotojų buvo palankūs Tarybų Sąjungai ir priešiški pabėgėliams, kurie nenorėjo ten grįžti. Prasidėjo nuolatinė kova tarp rektorato ir UNRRA samdinių, kad būtų išsaugotas universitetas.

Buvo gautas įsakymas pakeisti pavadinimą "Perkeltų asmenų studijų centru". Buvo apribotas ir studentų skaičius. Kelių neinteligentiškų UNRRA valdininkų amoralus elgesys, pasisavinant universitetui skirtą įrangą ir lėšas, padarė didelių nuostolių.

Nežiūrint visų sunkumų, darbas tęsėsi tris su puse metų (1946 – 1949), t.y. devynis semestrus, nes mokymo įstaiga veikė be pertraukos, tik su trumpomis atostogomis tarp semestrų.

Baltijos Universitetas buvo unikalus reiškinys universitetų istorijoje. Jis ne tik suteikė galimybę Baltijos jaunimui pradėti ir tęsti savo akademinį išsilavinimą, bet ir suartino visų trijų tautų jaunuolius ir bendrame darbe leido susipažinti su abiejų kaimyninių tautų dvasiniu gyvenimu ir kultūra.

Jaudina po 50 metų buvusiųjų Baltijos Universiteto studentų iš užjūrio atsiųsti sveikinimai. Daugelis jų pasiekė didelių laimejimų akademiniam darbe, kai kurie užima aukštas pareigas pasaulio universitetuose bei tyrimo institutuose. Su pasididžiavimu jie prisimena tuos laikus, kai trispalvis mokslo fakelas (Baltijos Universiteto simbolis) ryškiai švietė nežinios ir baimės tamsoje.

*Edgaras Dunsdorfas
Vertė Laimutė Baluodė*

BALTIJOS UNIVERSITETAS IŠEIVIJOJE

1946 m. – 1949 m.

Įkūrimo 50 – mečiui paminėti

Baltijos Universiteto (BU) įkūrimas 1946 metų kovo 14 d. Hamburge, Vokietijoje – tai nepakartojamas įvykis Europos akademinėje istorijoje, atspindintis Pabaltijo tautų – estų, latvių ir lietuvių – troškimą lavintis ir sugebėjimą bendrauti. Šis įvykis dar nėra pakankamai įvertintas, kai 10 mėnesius po kraupaus Pasaulinio karo pabaigos svetimoje šalyje, subombarduotame Harnburge gimė BU.

1945 m. gegužės 8 d. baigėsi Antrasis Pasaulinis karas. Vokietija buvo sugriauta. Bėgdami nuo komunizmo, prieglobstį vakaruose surado virš 200 000 pabėgėlių iš Pabaltijo valstybių. Pabėgėliai buvo įsitikinę, kad Suvienytosios Nacijos (Jungtinės Tautos) įgyvendins žmogaus teisių deklaracijos principus. Tada Pabaltijys bus išlaisvintas iš komunistų okupacijos. Mes galėsime sugrįžti į savo gimtinę ir laisvai lemti jos likimą. Bet, juo daugiau sužinojome apie įvairių konferencijų nutarimus, juo neaiškesnė buvo baltiečių ateitis. Prasidėjo išėivijos gyvenimas Vokietijoje.

Kiekviena tauta, kaip ir kiekvienas žmogus, turi gerųjų ir blogųjų būdo bruožų. Viena iš baltiečių teigiamų ypatybių, matyt, yra jų nepaprastas troškimas lavintis. Tokiomis sąlygomis didelė padėka tenka latvių mokytojams pabėgėlių stovyklose. Per kelis mėnesius jie Vakarų Vokietijoje įsteigė 122 latvių pagrindines mokyklas, kur mokėsi 7000 moksleivių, 57 gimnazijas, kurias lankė apie 2500 gimnazistų. Tarp pabėgėlių ir kareivių buvo daug gimnazijų abiturientų ir studentų. Pradedant 1946 m. prie jų prisijungė ir minėtųjų gimnazijų abiturientai. Jiems reikėjo surasti galimybę pradėti arba tęsti studijas.

Beveik visos Vokietijos aukštosios mokyklos karo metais labai nukentėjo. Jas užtvindė vokiečių gimnazijų abiturientai arba buvę kareiviai. Karinė valdyba buvo įsakiusi vokiečių aukštosioms mokykloms priimti ne daugiau kaip 10% pabėgėlių studentų.

Apie studijų galimybes Šiaurės Vokietijoje pradėta kalbėti didžiausiame pabėgėlių centre Liūbeke, kur veikė Šiaurės Vokietijos latvių komitetas, Latvijos Raudonasis kryžius ir kitos latvių organizacijos. Čia gimė mintis apie Latvių akademinį kursą prie kurios nors Vokietijos aukštosios mokyklos. Šios idėjos įgyvendinimas buvo patikėtas prof. Fričiui Gulbiui, prof. Edgarui Dunsdorfui ir doc. Eiženui Leimaniui, kurie 1945 m. liepos mėnesį Hamburgo Karinei valdybai įteikė prašymą leisti steigti Latvių akademinį kursą. Hamburge jie užmezgė kontaktus su estais ir lietuviais ir tokiu būdu drauge prašė leidimo įsteigti akademinį kursą visoms trims Pabaltijo tautoms.

1945 m. Britų zonos Karinėje valdyboje dirbo daug Anglijos aukštųjų mokyklų dėstytojų. Jie palaikė gerus ryšius su vyriausybe, todėl atsakymą į

pareiškimą pavyko gauti labai greitai. Jau lapkričio mėnesį Anglijos Užsienio reikalų ministerija leido įkurti Baltijos Universitetą (Baltic University) Hamburge. Greitu laiku į Hamburgą atvyko prof. F.Gulbis ir apsilankė pas Hamburgo Universiteto rektorių prof. Volfą (Wolff), prašė jo paramos. Jis kartu su švietimo senatoriumi Landalu pažadėjo paremti. Tuoj pat visos trys Pabaltijo tautos išplatino raginimą atsišaukti dėstytojus ir studentus.

Akademinių kursų Organizacinis komitetas išsiaiškino, kad Vokietijoje, Britų okupacinėje zonoje gyvena 168 baltiečių dėstytojai ir 1329 studentai. Sudarant kiekvieno fakulteto mokymo programą, dalyvavo visų trijų tautybių dėstytojai.

Prasidėjo intensyvus organizacinis darbas. Baltijos Universitetui reikėjo gyvenamųjų patalpų dėstytojams ir studentams, reikėjo auditorijų, laboratorijų, mokymo priemonių, knygų. Iki 1945. m. pabaigos šis darbas buvo nuveiktas. 1946 m. sausio 8 ir 9 d.d. 40 mokslininkų baltiečių, atstovaujančių trims tautybėms ir visiems fakultetams, išrinko Baltijos Universiteto laikinąją vadovybę: prezidentą – prof. Fr.Gulbj, tris rektorius – estą prof. Dr. Opiką, latvių prof. Dr.E.Dunsdorfą ir lietuvių prof. V.Stanką. Vėliau jie visi buvo patvirtinti šiose pareigose. Kiekvienam fakultetui buvo paskirtas dekanas ir du dekanų padėjėjai (prodekanai), atstovaujantys vienai iš nacijų. Buvo priimtas ir Baltijos Universiteto Statuto (Konstitucija) projektas. Sausio 9 dieną "Deutscher Ring" patalpose Hamburge įvyko oficialus steigiamasis aktas – įkurtas unikalus universitetas.

Paskaitos galėjo vykti subombarduoto Hamburgo muziejaus patalpose, sekretoriatas buvo stipriai apgadintame Holstentor I, bet dėstytojai ir studentai apsigyveno ZOO stovyklos senuose barakuose. Paskaitos pagal sudarytus mokymo planus prasidėjo kovo 14 d. Su dideliu užsidegimu ir meile Pabaltijo jaunimas ir dėstytojai kūrė savo unikalius Šviesos Rūmus ir su milžinišku uolumu ir džiaugsmu pradėjo studijas.

1947 m. pradžioje Baltijos Universitetas turėjo persikelti į Pinebergą, kur užėmė buvusias aviacijos kareivines.

Baltijos Universiteto jo gyvavimo laikotarpiu vadovavo trys prezidentai: prof. F.Gulbis, prof. V.Stanka ir prof. Ed.Šturmas; latvių rektoriais buvo prof. E.Dunsdorfas ir prof. M. Eglytis.

BU veikė devynis semestrus iki 1949 m. rugsėjo 30 d. Oficialiai buvo imatrikuluoti 2006 studentai, tarp kurių 50% latvių, 35% lietuvių ir 15% estų. Paskutinių semestrų metu Karinė valdyba uždraudė priimti naujus studentus. Visgi BU vadovybė pasiaukojančiai tęsė studentų priėmimą "tylomis".

Architektūros ir inžinerijos fakultete mokėsi 171 studentas. Čia dirbo 15 dėstytojų. Iki 1949 m. kovo mėnesio fakultetą baigė 9 studentai.

Filologijos fakultete buvo 165 studentai ir 42 dėstytojai, tarp jų 21 latvis. Prie fakulteto veikė ir bibliografijos institutas, vadovaujamas prof. V.Biržiškos. Kurį laiką prie fakulteto veikė ir teologijos skyrius, kuriam vadovavo pastorius E.Bergas. Fakulteto dekanais buvo prof. E.Šturmas, prof. V.Maciūnas ir prof. S.Vytėnas.

Chemijos fakultete (chemijos technologijos ir farmacijos skyriuose) mokėsi 97 studentai. Fakultetui vadovavo diplomuotas inžinierius V.Kiris, prof.A.Liepinis ir prof.St.Kairys. Chemijos skyriui vadovavo lektorius E.Encė. Žemės ūkio fakultete mokėsi 61 studentas, dirbo 18 dėstytojų. Fakultetui vadovavo dekanai: prof.V.Manelis, prof.D.Povilaitis, prof.Jerveso ir prof.J.Vengris. Prodekanais buvo prof.M.Eglytis ir prof.H.Lacis. Į vokiečių aukštąsias mokyklas studijuoti perėjo 15 studentų, 6 jų universitetus pabaigė, o vienas net doktorantūrą.

Į Matematikos ir gamtos fakultetą įstojo 97 studentai, čia paskaitas skaitė 23 dėstytojai. Iki 1949 m. kovo mėnesio fakultetą baigė 3 studentai.

Medicinos fakultete (su stomatologijos skyriumi) buvo 172 studentai, paskaitas skaitė 32 dėstytojai. Visą laiką fakulteto dekanu buvo prof.N.Vėtra. Stomatologiją baigė 8 studentai.

Mechanikos fakultete buvo 67 studentai ir 9 dėstytojai. Liaudies ūkio ir teisės fakultetą lankė 38 studentai, bet paskaitas skaitė 17 dėstytojų. Fakulteto dekanais buvo: prof.V.Čepas, prof.V.Stankus, prof.J.Karklinis ir prof.L.Šulcas.

Studijas Baltijos Universitete baigė 75 studentai (53 latviai). 52 suspėjo parašyti diplominį darbą, bet 24 gavo pažymėjimą, liudijantį apie tai, kad išlaikyti visi egzaminai. Šie BU pažymėjimai paprastai buvo pripažįstami kaip BS arba BA laipsniai.

Tokiomis nepaprastomis sąlygomis klostėsi Baltijos Universiteto studentų visuomeninis gyvenimas. Jau 1946 m. balandžio mėnesį universiteto latvių rektorius prof.E.Dunsdorfas paragino visus studentus, nepriklausomai nuo tautybės ir fakulteto, vienyti į bendrą organizaciją. Šis projektas buvo priimtas, tačiau nebuvo įgyvendintas. Vėliau studentams vadovauti pradėjo Studentų taryba, kurios pirmuoju pirmininku buvo išrinktas stud. iur. J.Mangulis. Studentų taryba išvystė aktyvią veiklą ir sutvarkė daugelį ūkinių klausimų bei studentiškų reikalų, atstovavo studentams universiteto vadovybėje.

Kol Baltijos Universitetas buvo Hamburge, susikūrė tik viena studentiška organizacija – *Pax Romana*, suvienijusi latvių studentus katalikus. Ir Pineberge tęsėsi tinkamiausios studentiškos organizacijos paieškos. Studentų interesus labiausiai atitiko Latvijos studentų organizacijos, todėl greitai buvo įkurta 3 studentų ir 2 studenčių korporacijos. Korporacija *Fraternitas Imantica* įkurta 1947 m. vasario 18 d. Po mėnesio įsikūrė studenčių korporacija *Spidola*.

Kovo mėnesį buvo įkurta ir studentų korporacija *Gersicania*. Antrąją studenčių korporaciją *Zinta* įkūrė 1947 m. balandžio mėnesį. Trečioji studentų korporacija *Fraternitas Cursica* įkurta gegužės mėnesį. Studentų korporacijoms vadovavo visiems bendras prezidiumas – Baltijos Universitetų prezidiumų konventas. Visuomeniniam gyvenimui vystantis toliau, subrendo reikalas įkurti kitas organizacijas. Susikūrė Baltijos Universiteto diskusijų klubas su prof.E.Dunsdorfu priešakyje. Deja, šio klubo gyvybingumas greitai nuslūgo. 1947 m. vasario viduryje buvo įkurta studentų draugija *Auseklis*. Šių organizacijų dėka suaktyvėjo studentų visuomeninis gyvenimas 1947 m.

pabaigoje. Išnyko visi studentiško gyvenimo neigiami reiškiniai. Taip pat ir Studentų tarybos darbas tapo sėkmingesnis ir planingesnis.

Baltijos Universiteto sportiniam gyvenimui vadovavo sportinio ėjimo pasaulio rekordininkas J.Dalinis ir sporto instruktorė K.Sprūdė. Visgi nenugalimi sunkumai sužlugdė sportinio gyvenimo gražius sumanymus: trūko tinkamo maisto, sportinio inventoriaus, apavo. Nežiūrint to, universiteto sportininkai pasiekė gana gerų rezultatų.

1949 m. rugsėjo 30 d. Karinės valdybos potvarkiu BU buvo uždarytas. Tuo metu buvo įsigalėjusi pažiūra, kad universitetas savo darbą galės tęsti kurioje nors kitoje šalyje, kuriame nors kitame kontinente. Nuo to laiko šiomet sukanka 47 metai. Dalis "senųjų pinebergiečių" patys tapo dėstytojais įvairiose Vakarų pasaulio aukštosiose mokyklose.

Baltijos Universiteto istorinę reikšmę parodo buvusiųjų dėstytojų ir studentų vertinimai. Paminėdamas Latvijos Universiteto trisdešimtmetį, Baltijos Universiteto uždarymo išvakarėse prof.Fr.Gulbis "Latvių Žiniose" ("Latvju Ziņas") rašo:

"... Mūsų šalį užėmus svetimšaliams įsibrovėliams ir tironams, Latvijos Universitetas buvo priverstas savo veiklą nutraukti. Bet Latvijos Universiteto dvasia nemirė. Beveik tris pilnus metus šį darbą, nors ir mažesniu mastu, tęsė Baltijos Universitetas. Nežiūrint daugelio kartais net ir labai didelių sunkumų, kuriuos išėivijoje teko įveikti, LU dėstytojai drauge su mūsų likimo broliais estais ir lietuviais įsteigė Baltijos Universitetą kaip LU dvasios, jo užduočių ir tradicijų tęsėją. BU struktūra, studijų planai ir mokymo programos buvo tokios pačios kaip LU. Ir taip LU dvasia gyva dar ir šiandien.

Šiomis dienomis ir Baltijos Universitetas baigia savo darbą. Daugelis universiteto dėstytojų ir studentų jau paliko Vokietiją. Rugsėjo 30 d. BU oficialiai užvers savo duris. Kaip LU paveldėtojas, BU išpildė didžiąją dalį savo misijos. Galima klausti, kas bus toliau? Kas dabar saugos Latvijos Universiteto idėją, globos jos tradicijas?.."

Latvijos ir Baltijos Universitetų buvęs studentas Mikelis Lūsis, stud.phil., rašo apie BU reikšmę "Tėvynei ir laisvei išėivijoje" ("Tėvzemei un brīvībai trīmdā") dvīdešimtmečio proga latvių laikraštyje "Latvija" (Nr.8, 26.02.1986):

"Baltijos Universitetas pasaulio kultūros istorijoje – tai unikalus reiškinys. Jį įkūrė politiniai pabėgėliai, vos keletui mėnesių praėjus po atvykimo į karą nuniokotą okupuotą šalį, ir, kovodami su įvairiausiais sunkumais, padarė universitetą visame pasaulyje pripažinta aukštojo mokslo įstaiga."

Paskutinis Baltijos Universiteto latvių rektorius profesorius Dr.Dunsdorfas šiai mokslo įstaigai skyrė tokius žodžius:

"Baltijos Universitetas yra Baltijos aukštųjų mokyklų tradicijų nešėjas ir tęsėjas išėivijoje. "Tėvynei ir laisvei!" buvo įrašyta Latvijos Universiteto vėliavoje. Tėvynei ir laisvei savo darbą aukojo kiekvienas Baltijos

Universiteto dėstytojas ir studentas. Ir nors Baltijos Universitetui nėra lemta savo vaisingą veiklą tęsti iki laimingesnių dienų, kai vėl atsivers kelias į gimtinę, visgi jis savo darbą nuveikė, paruošdamas studijuojantį jaunimą atsiliepti į tėvynes šauksmą.

Baltijos Universitetas – tai kilnus trijų tautų bendradarbiavimo pavyzdys. Nežiūrint nacionalinių interesų, estų, lietuvių ir latvių akademinės šeimynos buvo susitelkusios į vieną glaudų būrį. Tarpusavio draugystės ir pasitikėjimo saitai, atsiradę ir sutvirtėję Baltijos Universiteto trijų metų gyvavimo laikotarpiu, taps reikšmingu faktoriumi šių trijų tautų bendradarbiavimui ateityje. Baltijos Universiteto vardas neišdildomai bus įrašytas Baltijos tautų kultūros istorijoje."

Apie Baltijos Universiteto atnaujinimą pirmasis užsiminė prof. Dr. Janis Gablikas (baigęs BU 1949 m.), kalbėdamas apie BU Rygoje Latvijos Universiteto 70 metų jubiliejaus iškilnėse 1989 metais. Jo nuomone, BU davė jaunajai kartai svetimoje žemėje išsilavinimo galimybę. Daugelis tęsė mokslą toliau, ir tai mums davė jaunų, profesionaliai, akademiškai išsilavinusių žmonių, kurie sugebėjo užimti žymią vietą vakarų visuomenėje. BU gimė tautų bendrumo jausmas, nes čia sėmėsi patirties ir iš estų, ir iš lietuvių. Išėivijoje šis bendrumo jausmas sutvirtėjo. Dabar mes turime Amerikos baltiečių susivienijimą:

"Aš jaučiu (1989 m.), kad Pabaltijo tautos vėl stovi ant permainų slenksčio. Nuo ateinančių metų prasidės Pabaltijo ekonominė autonomija. Čia mes turėsime bendradarbiauti, reikės bendrų mokslininkų politikoje ir ekonomikoje, idant sėkmingai pasiektume tikslą. Vėl iškyla idėja – atnaujintas BU galėtų padėti. BU galėtų tapti branduoliu, kuris atnaujins ir išvalys Baltijos jūrą. Atkurtas Baltijos Universitetas gali tapti ir Pabaltijo šalių sąjungos pagrindu bei kelrodžiu ateities politikoje."

Šiomet, prisimindami ir pagerbdami BU įkūrėjus, 50 metų jubiliejaus proga su pasididžiavimu ir viltimi pakelsime BU deglę. Tegul BU fakelas, kurį puošia visų Pabaltijo valstybių nacionalinės spalvos, suliepsnos kaitria liepsna mokslo ir tevynės labui, Baltijos tautų vienybei.

*J. Gablikas
Vertė Laimutė Baluodė*

III

Balti Ülikooli meenutades

Balti Ülikooli asutamine algas kolme Baltikumi rahva – eesti, läti ja leedu ülikoolide pagulasprofessorite ja muude akadeemiliste pagulasõppejõudude koosolekul 26. detsembril 1945 Hamburgis Lääne-Saksamaal. Koosolekul valiti korraldustoimkond, kes kohe tööle asus. Luba ülikooli tegevuseks oli võrdlemisi kerge saada, sest sõjaväevalitsuses töötas rohkesti endisi Briti ülikoolide professoreid, kes toetasid pagulasnoortele akadeemilise hariduse võimaldamise ideed. Pärast sõjaväevalitsuse loa saamist 14. märtsil 1946 võisid alata loengud ja seminarid.

Ülikool alustas tööd äraarvamata raskeis tingimustes. Tegutses kaheksa teaduskonda keskelt läbi 150 Baltikumi õppejõu ja 1000 üliõpilasega. Kolme rahvuse esindajate valitud rektoraadil tuli lahendada lausa uskumatult raske ülesanne: muretseda laboratooriumide sisustus ja materjal sõjast laastatud Saksamaal.

Ametiasutuste heasoovlikkus Balti Ülikooli suhtes lõppes, kui administrimeerima hakkas UNRRA (Ühinenud Rahvaste Abistamis- ja Rehabilitatsioonivalitsus). Suur osa selle töötajaid oli häälestatud heasoovlikult Nõukogude Liidu ja vaenulikult põgenike suhtes, kes ei tahtnud koju tagasi pöörduda. Algas pidev võitlus rektoraadi ja UNRRA töötajate vahel ülikooli olemasolu pärast.

Kästi ülikooli ümber nimetada "Ümberpaigutatud isikute õpingukeskuseks". Piirati vastuvõetavate üliõpilaste hulka. Mõnede nõmedate UNRRA ametnike amoraalne teguviis ülikoolile määratud seadmete ja summade omastamisel tekitas sellele raskeid kaotusi.

Kõigi raskuste kiuste võis ülikooli töö kesta kolm ja pool aastat (1946 – 1949), mis hõlmas üheksat semestrit, sest õppeasutus tegutses vahet pidamata ainult lühikeste vaheaegadega semestrite vahel.

Balti Ülikool oli harukordne nähtus kõrgkoolide ajaloos. See andis Baltimaade noortele võimaluse alustada või jätkata oma akadeemilist haridust, lähenedades ühtlasi kõigi kolme rahva noori ja lubas ühises töös tutvuda mõlema naaberriigi vaimse elu ja kultuuriga.

Liigutustäratavad on nüüd, pärast viiekümneaastast vaheaega endistelt Balti Ülikooli üliõpilastelt merede tagant saadud tervitused. Paljud neist on teinud edusamme akadeemilises töös, mõned on jõudnud kõrgete ametitieni maailma ülikoolides ja uurimisinstituutides. Uhkusega meenutavad nad aega, kui kolmevärviline teadustõrvik (Balti Ülikooli sümbol) helendas teadmatuse ja kindlusetuse hämaruses.

Edgars Dunsdorfs

Läti keelest tõlkinud Tõnu Karma

Balti Ülikool eksiidis

1946 – 1949

Asutamise 50. aastapäevaks

Balti Ülikooli (BÜ) asutamine 14. märtsil 1946 Hamburgis Saksamaal on ainulaadne sündmus Euroopa akadeemilises ajaloos, mis kajastab Baltikumi rahvaste – eestlaste, lätlaste ja leedulaste haridusjanu ja ka koostöövõimet. Veel pole piisavalt hinnatud seda sündmust, kui 10 kuud pärast verise maailmasõja lõppu võõral maal, pommidest purustatud Hamburgis sündis BÜ.

8. mail 1945 oli lõppenud Teine maailmasõda. Saksamaa oli veremeis. Põgenedes kommunismi eest oli läänes varjupaika leidnud üle 200 000 pagulase Balti riikidest. Põgenike hulgas valitses veendumus, et Ühinenud Rahvad hakkavad realiseerima deklareeritud inimõiguste põhimõtteid, et siis ka Baltikum vabastatakse kommunistide okupatsioonist, et võime tagasi tulla oma kodumaale ja vabalt otsustada tema tuleviku üle. Kuid mida rohkem said teatavaks mitmesuguste konverentside otsused, seda teadmatumaks muutus baltimaalaste tulevik. Algas pagulaspõlv Saksamaal.

Igal rahval nagu igal inimeselgi on omad iseloomulikud head ja vead. Baltimaalaste häid omadusi on nähtavasti nende erakordne püüd hariduse järele. Säärases olukorras oleme suurt tänu võlgu läti kooliõpetajaile põgenikelaagris. Mõne kuu jooksul asutasid nad Lääne-Saksamaal 122 läti algkooli 7000 õpilasega ja 57 gümnaasiumis õppis umbes 2500 noort. Põgenike ja sõjameeste hulgas oli rohkesti gümnaasiumilõpetanuid ja üliõpilasi. 1946. aastast peale lisandusid neile äsjamainitud gümnaasiumide lõpetajad. Neile oli vaja leida mingi võimalus õpingute alustamiseks või jätkamiseks.

Peaaegu kõik Saksamaa ülikoolid olid sõjas raskesti kannatada saanud. Neid täitsid saksa gümnaasiumi lõpetanud või äsjased sõjamehed. Sõjaväevalitsus oli määranud, et saksa ülikoolideesse ei tule võtta rohkem kui 10% pagulasüliõpilasi.

Õpinguvõimalusi hakati arutama Lääne-Saksa suurimas pagulaskeskuses Lübeckis, kus asus Põhja-Saksa Läti Komitee, Läti Punane Rist jt. läti organisatsioonid. Siin sündis mõte Läti Akadeemilistest Kursustest mõne Saksa ülikooli juures. Selle idee realiseerimine usaldati prof. Fricis Gulbisele, prof. Edgars Dunsdorfsile ja dots. Eišens Leimanisele, kes siis 1945. a. juulis esitasid Hamburgi sõjaväevalitsusele palve saada luba Läti Akadeemiliste Kursuste asutamiseks. Hamburgis tekkis neil meestel kontakt eestlaste ja leedulastega ja nii paluti ühiselt luba asutada akadeemilised kursused kõigile kolmele Baltikumi rahvale.

1945. aastal töötas Briti tsooni sõjaväevalitsuses rohkesti Inglismaa kõrgkoolide õppejõude. Neil oli häid sidemeid valitsusega ja positiivne vastus

avaldisele tuli ootamatult ruttu. Inglise Välisministeerium andis juba novembris loa asutada Hamburgis Balti Ülikool (*Baltic University*). Peagi saabus Hamburgi prof. F.Gulbis ja käis Hamburgi Ülikooli rektori prof. Wolffi jutul, paludes tema toetust. Seda viimane ka lubas koos haridussenaatori Landahliga. Kohe kutsusid kõigi kolme Baltikumi rahva esindajad üles endast teatama õppejõude ja üliõpilasi.

Akadeemiliste Kursuste Organiseerimise Komitee selgitas välja, et Saksamaa Briti okupatsioonitsoonis elab 168 Baltikumi õppejõudu ja 1329 üliõpilast. Nii otsustati 7. novembril 1945 moodustada 8 teaduskonda 24 osakonnaga. Iga teaduskonna õppekava väljatöötamisel osales üks õppejõud iga kolme rahva hulgas.

Algas intensiivne organiseerimistö. Balti Ülikoolile oli vaja õppejõudude ja üliõpilaste eluruume, samuti auditooriume, laboratooriume, õppevahendeid ja raamatuid. 1945.a. lõpuks oli see töö suuremalt jaolt lõpule viidud. 8. ja 9. jaanuaril 1946 valis 40 Baltimaade teadlast, kes esindasid kolme rahvust ja kõiki teaduskondi, Balti Ülikooli ajutised ametiisikud: presidendiks prof. F.Gulbise, kolm rektorit – eestlase prof. dr. E.Õpiku, lätlase prof. dr. E.Dunsdorfsi ja leedulase prof. V.Stanka. Hiljem nad neisse ameteisse ka kinnitati. Iga teaduskonnale valiti dekaan ja kaks prodekaani, kes esindasid iga rahvust. Võeti vastu ka BÜ põhikirja projekt. 9. jaanuaril toimus Hamburgis kindlustusseltsi "*Deutscher Ring*" ruumes ametlik asutamisaktus. Nii loodi see ainulaadne ülikool.

Loenguteks anti Hamburgi Ajaloomuuseumi pommitatud ruumid, sekretariaadile kõvasti kannatada saanud Holstentor 1, õppejõududele ja üliõpilastele Zoo-laagri vanad barakid. Loengud algasid väljatöötatud õppeplaanide kohaselt 14. märtsil. Suure vaimustuse ja armastusega püstitasid Baltimaade noored ja õppejõud oma harukordse Haridustempli (*Gaismas Pils*)* ning pühendusid määratu innu ja rõõmuga õppetööle.

BÜ pidi 1947.a. algul ümber kolima Pinnebergi endistesse lennuväekasarmu ruumidesse.

BÜ-i valitses tema eksisteerimise ajal kolm presidenti: prof. F.Gulbis, prof. V.Stanka ja prof. M.Eglītis.

BÜ tegutses üheksa semestrit – kuni 30. septembrini 1949. Ametlikult oli sinna immatrikuleeritud 2006 üliõpilast, neist 50% lätlasi, 35% leedulasi ja 15% eestlasi. Viimastel semestritel oli sõjaväevalitsus keelanud uute üliõpilaste vastuvõtu. BÜ juhtkond jätkas siiski ennastsalgavalt salamahti üliõpilaste vastuvõttu.

Arhitektuuri- ja inseneriteaduskonnas arhitektuuriosakonnaga õppis 171 üliõpilast. Sellel oli 15 õppejõudu. 1949.a. märtsini lõpetas teaduskonna 9 üliõpilast.

Filoloogiateaduskonnas oli 165 üliõpilast ja 42 õppejõudu, neist 21 lätlast. Teaduskonna juures oli ka bibliograafia instituut prof. V.Biržiska juhatusel. Mõnda aega oli teaduskonna juures ka teoloogiaosakond, mida juhtis praost

E.Bergs. Teaduskonna dekaanid olid prof. E.Sturms, prof. V.Maciūnas ja prof. Z.Vitēns.

Keemiateaduskonnas keemiatehnoloogia ja farmaatsia osakonnaga õppis 97 üliõpilast. Teaduskonda juhtis dipl. ins. V.Kirss, prof. A.Liepiņš ja prof. S.Kairys. Keemiaosakonda juhtis lektor E.Ence.

Põllumajandusteaduskonnas õppis 61 üliõpilast ja tegutses 18 õppejõudu. Teaduskonda juhtisid dekaanid prof. V.Manelis, prof. B.Povilaitis, prof. E.Järvesoo ja prof. J.Vengris. Prodekaanid olid prof. M.Eglītis ja prof. H.Lācis. Saksa ülikoolidesse läks üle 15 üliõpilast. 6 neist lõpetas ülikooli ja üks sai isegi doktoriks.

Matemaatika- ja loodusteaduskonda astus 97 üliõpilast ja loenguid pidas 23 õppejõudu. 1949.a. märtsini lõpetas teaduskonna kolm üliõpilast.

Arstiteaduskonnas stomatoloogiaosakonnaga oli 172 üliõpilast ja loenguid pidas 32 õppejõudu. Teaduskonna dekaan oli kogu aeg prof. N.Vētra. Stomatoloogia alal lõpetas 8 üliõpilast.

Mehaanikateaduskonnas oli 67 üliõpilast ja 9 õppejõudu. Majandus- ja õigusteaduskonnas käis 38 üliõpilast, loenguid pidas aga 17 õppejõudu. Teaduskonna dekaanid olid prof. V.Čepas, prof. V.Stanka, prof. J.Kārklīņš ja prof. L.Šulcs.

Õpingud BÜ-s lõpetas 75 üliõpilast (53 lätlast). Neist 52 jõudis teha diplomitöö, ülejäänud aga said tunnistuse, et nad on sooritanud kõik eksamid ja arvestused. Neid BÜ atestaate aktsepteeriti enamasti BS või BA kraadina.

Säärastes ebatavalistes tingimustes arenes ka üliõpilaste seltskonnaelu. Juba 1946.a. aprillis virgutas ülikooli läti rektor prof. E.Dunsdorfs kõiki üliõpilasi rahvusest ja teaduskonnast sõltumata liituma ühisesse organisatsiooni. See kava kiideti küll heaks, kuid jäi teostamata. Pärastpoole võttis üliõpilaste juhtimise enda peale Üliõpilasnõukogu, mille esimeseks esimeheks valiti *stud.iur.* J.Mangulis. Üliõpilasnõukogu arendas agarat tegevust ja lahendas paljud majandusküsimused, mitmed üliõpilaspõhised probleemid ning esindas üliõpilasi ülikooli juhtkonna juures.

BÜ-l tekkis Hamburgis ainult üks üliõpilaspõhine organisatsioon – *Pax Romana*, mis ühendas katoliku usku läti üliõpilasi. Ka Pinneburgis jätkusid sobiva üliõpilaspõhise organisatsiooni otsingud. Üliõpilaste huvid kaldusid rohkem Läti üliõpilaspõhiste organisatsioonide eeskujudele, seepärast asutati varsti kolm meesüliõpilaste ja kaks naisüliõpilaste korporatsiooni. 18.vebruaril 1947 asutati korporatsioon *Fraternitas Imantica*, kuu hiljem naisüliõpilaste korporatsioon *Spidola*. Märtsis asutati ka meesüliõpilaskorporatsioon *Gersicania*. Teine naisüliõpilaskorporatsioon *Zinta* asutati 1947.a. aprillis, kolmas meesüliõpilaste korporatsioon *Fraternitas Cursica* maikuus. Korporatsioonide juhtis ühine presiidium – Balti Ülikooli Presiidiumide Konvent.

Seltskonnaelu edasi arenedes tekkis vajadus muude organisatsioonide järele. Asutati Balti Ülikooli Diskussiooniklubi prof. E.Dunsdorfsi juhatusel. Kahjuks vaibus selle klubi aktiivsus peagi. 1947.a. südasuvel asutati

üliõpilasühendus *Auseklis*. Selle organisatsiooni raames hakkas kujunema üliõpilaste seltskonnaelu 1947. a. lõpus. Kadusid paljud negatiivsed nähtused üliõpilaste elus ja ka Üliõpilasnõukogu töö kulges nüüd edukamalt ning plaanipärasemalt.

BÜ spordielu juhtis käimise maailmameister J. Dāliņš ja spordiinstruktor K. Sprūde. Siiski luhtusid suured kavatsused spordielus ületamatute raskuste tõttu: tunti puudust kohasest toitlustusest, spordiriistadest ja -jalatseist. Sportlased saavutasid siiski küllaltki silmapaistvaid tulemusi.

30. septembril 1949 sulges Balti Ülikool valitsuse korraldusel oma ukse. Tookord oldi veendunud, et see oma tegevust võib jätkata mõnel muul maal, mõnes muus maailmajaos. Sellest hetkest möödus tänavu 47 aastat. Terve rida "vanu pinneberglassi" on ise saanud õppejõududeks mitmetes läänemaailma kõrgkoolides.

Balti Ülikooli tähtsust ajaloos iseloomustavad endiste õppejõudude ja üliõpilaste hinnangud. Läti Ülikooli 30 aastat meenutades kirjutab prof. F. Gulbis Balti Ülikooli sulgemise eel väljaandes "Latvju Ziņas" 1949. a. septembris:

".. Võõraste sisserändajate ja vägivallatsejate tulekuga meie maale oli Läti Ülikool sunnitud oma tegevuse katkestama. Ent Läti Ülikooli vaim pole surnud. Ligi kolm tervet aastat on selle tegevust jätkanud Balti Ülikool, kuigi kitsamas ulatuses. Paljude ja mõnikord vägagi suurte raskuste kiuste, mida paguluses tuli ületada, olid Läti Ülikooli õppejõud koos meie saatuskaaslaste eestlaste ja leedulastega Balti Ülikooli kujundanud Läti Ülikooli vaimu, ülesannete ja traditsioonide vääriliseks jätkajaks. Balti Ülikooli korraldus, õppeplaani ja õppekavad olid täiesti samad, mis Läti Ülikoolil. Ja nii on Läti Ülikooli vaim värske veel praegugi.

Neil päevil lõpetab ka Balti Ülikool oma tegevuse. Paljud tema õppejõud ja üliõpilased on juba Saksamaalt lahkunud. 30. septembril suleb Balti Ülikool ametlikult oma ukse, mida on läbinud nii paljud. Läti Ülikooli vaimse pärijana on ta täitnud suure osa oma missioonist. Võib küsida, mis saab edasi? Kes nüüd hakkab hoidma ja kaitsma Läti Ülikooli ideed, selle traditsioone?.."

Läti ja Balti Ülikooli endine üliõpilane *stud.phil.* Miķelis Lūsis kirjutab BÜ tähtsusest artiklis "Isamaale ja vabadusele**" paguluses. 20 aasta mälestuseks" läti ajalehes "Latvija" (Nr.8, 26.veebr. 1986):

"Balti Ülikool on maailma kultuuriloos ainulaadne sündmus. Selle asutasid poliitilised pagulased mõni kuu pärast saabumist sõjast laastatud okupeeritud maale ning võideldes mitmesuguste raskustega kujundasid selle kogu maailmas tunnustatud kõrgkooliks."

Viimane BÜ läti rektor prof. dr. E. Dunsdorfs pühendas sellele õppeastusele sõnad:

"Balti Ülikool on Baltimaade kõrgkoolitraditsioonide kandja ja jätkaja paguluses. Isamaale ja vabadusele! oli kirjutatud Läti Ülikooli lipule. Isamaale ja vabadusele on oma töö ja tegevuse pühendanud iga Balti

Ülikooli õppejõud ja üliõpilane. Kuigi Balti Ülikoolile pole antud oma viljakat tööd jätkata selle õnneliku päevani, mil avaneb tagasitee kodumaale, on ta oma töö teinud, ette valmistanud õppinute pere järgnema oma isamaa esimesele kutsele.

Balti Ülikool on kolme rahva koostöö õilis eeskuju. Rahvuslikest erihuvidest hoolimata oli eestlaste, leedulaste ja lätlaste akadeemiline pere tihedasti ühte liitunud. Omavahelised sõprus- ja usaldussidemed, mis Balti Ülikooli kolme tegevusaasta jooksul on tekkinud ja tugevnenud, on tähtis tegur nende kolme rahva koostööks tulevikus. Kustutatamate tähtedega on Balti Ülikooli nimi kirjutatud Baltimaade rahvaste kultuurilukku."

BÜ taastamise mõtte võttis uuesti üles prof.dr. Jānis Gabliks (lõpetas BÜ 1949.a.) rääkides BÜ-st Läti Ülikooli 70 aasta juubelil Riias 1989. aastal. Tema hinnangut mööda andis BÜ noorele põlvkonnale võõral maal haridusvõimalused. Paljud jätkasid haridusteed ja see andis meile uusi akadeemilisi professionaale, kes on saavutanud silmapaistva koha lääne ühiskonnas. BÜ-s tekkis rahvaste ühistunne, sest seal õpiti midagi üksteiselt. Paguluses see ühtsus jätkus. Meil on nüüd Ameerika Baltimaalaste Ühendus:

"Mul on tunne [1989.a.], et Baltimaade rahvad seisavad jälle muutuste lävel. Koos tuleva aastaga algab Baltimaade majanduslik autonoomia. Ja siin tuleb arendada koostööd, meile läheb vaja ühiseid teadlasi poliitikas ja majanduses, et nende eesmärkide saavutamine oleks edukas. Siin tekib taas mõte, et BÜ taastamine võiks aidata. BÜ võiks olla see tuumik, mis taastab ja puhastab Balti mere. Taastatud BÜ võib saada ka meie Balti riikide liidu juureks ning teeviidaks tuleviku politikas."

Meenutades ning austades BÜ asutajaid selle 50 aasta juubeli puhul tõstame uhkuse ja lootusega BÜ tõrviku. Süttigu BÜ tõrvik, mida kaunistavad kõigi Balti riikide rahvusvärvid, taas uue leegiga teadusele ja isamaale*** ning Baltimaade rahvaste ühtsusele.

Jānis Gabliks
Läti keelest tõlkinud Tõnu Karma

* *Gaismas pils* (sõnasõnalt 'valguse palee') – Auseklise (1850–1879) populaarse luuletuse pealkiri.

** *Tēvzemei un brīvībai* – kiri Läti vabadussambal Riias.

*** *Scientiae et patriae* – kiri Läti Ülikooli vapil.

IV

THE BALTIC UNIVERSITY IN RETROSPECT

The Baltic University was established on 26 December 1945 in Hamburg at a meeting of university professors from the rank of Displaced Persons in Germany – refugees from Estonia, Latvia and Lithuania. After securing permission from the Military Government of the Allied Forces occupying West Germany at that time, the new university started lectures and seminars on 14th of March 1946. It was relatively easy then to receive official recognition because in the British Military Government served many UK professors who sympathized with the idea to establish a university for Displaced Persons.

Work of the university started under most difficult conditions. Eight faculties were organized with an average of 150 Baltic academic teachers and 1000 students. It was quite an unbelievable task of the Rectorate chosen by the three national sections to obtain needed equipment and laboratory materials in war devastated Germany.

The official support for the Baltic University terminated when the administration was taken over by the UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration). A great number of the functionaries of UNRRA sympathized with the Soviet Union and were hostile against the refugees from it. So there was a constant struggle between the Rectorate and the UNRRA employees for survival of the university.

Its name was attacked changing it to "DP Study Centre". The number of students to be admitted was cut. The corruptive action of some of the unintellectual UNRRA officials resulted in loss of equipment and materials for the university.

In spite of all these hardships the university was able to exist three and half years 1946 – 1949 (in which nine academic semesters were squeezed in) as a unique feature in post war Germany. It gave an opportunity to the youth of the three Baltic nations not only to start or to continue their academic education. It also brought the three nations closer. While working together they got a better knowledge of each other's cultural life.

It is most rewarding today, after fifty years, to receive greetings from former Baltic University students. Many of them have later succeeded in their academic career, some have reached high positions in world universities and research institutions. Proudly they look back at those days when the three – coloured torch (the symbol of the Baltic University) brightly shone in the darkness of frustration and insecurity.

Edgars Dunsdorfs

The Baltic University in Exile

1946 – 1949

50th anniversary of its founding

The founding of the Baltic University (BU) in Hamburg! Germany on March 14, 1946 is a milestone in European academic history which reflects the passion that the Baltic people – Estonians, Latvians and Lithuanians – feel for education. The significance of this event has not yet been fully recognized in Europe, given that the university was founded in bombed out rubble on foreign ground only 10 months after the end of the bloody World War.

World War II ended on May 8, 1945, and Germany was in shambles. Fleeing from communism, more than 200,000 people from the Baltic countries sought refuge in the West. Faith persisted among the refugees that the United Nations would intervene, human rights would prevail, and the Baltics would soon be freed of communist occupation. Once free, the Balts would be able to return to their homeland and would have the liberty to shape its future. The future became more foreboding once various conferences pronounced their decrees- and life in exile began in Germany.

Every nation, like all individuals, possesses positive and negative qualities unique to it. One of the Balts' positive attributes seems to be their dauntless pursuit of education. Despite being in exile in Germany and under the difficult conditions of postwar Europe, Latvian school teachers in the refugee camps worked together to found 122 Latvian elementary schools with 7,000 pupils and 57 high schools with approximately 2,500 students. Likewise, there were many high school graduates and university students who had been forced to interrupt their education who also needed a place to continue their studies.

In Lübeck, the largest refugee center in Northern Germany, the Latvian Red Cross and other Latvian organizations began discussing, among other issues, the alternatives for the university students to continue their education. One idea was proposed to have adjunct academic courses for Latvians offered at a German university. But, almost all of the German universities had suffered extensive damage during the war, and combined with the surplus of German high school students and war veterans, who were given precedence, the Allied Military Government of Germany declared that not more than 10% of the student body would be accepted from the refugee applicants.

In 1945, professor Frīdis Gulbis and Drs. Edgars Dunsdorfs and Eizēns Leimanis were entrusted with the task of submitting an appeal to the Hamburg Military Administration (within the British zone of occupation) for permission to establish Latvian academic courses of study. While in Hamburg, these educators met with representatives of the other two Baltic countries and resolved to seek joint consent to establish academic courses of study for all three Baltic nations.

In the British zone of occupation, many former British university faculty members were part of the military administration and were helpful in expediting the approval from the Allied Military Government on behalf of the Balts. As quickly as November of 1945, the British Secretary of Foreign Affairs gave his consent to the founding of Baltic University in Hamburg. Soon thereafter, Professor Wolff, the rector of Hamburg University and the Minister of Education, Mr. Landahl, sanctioned that approval. Without further delay, all three Baltic groups extended invitations to prospective faculty members and students to apply to the university.

Emigration records showed that 168 professors and lecturers and 1,329 potential students lived within the British zone of occupation. The academic organizational committee decided that the university would be formed into eight academic curricula encompassing 24 divisions. A representative from each Baltic state participated in the planning of each department's curriculum and an intensive drive was begun to organize all the necessities for a university to function: living quarters for faculty and students, lecture halls, laboratories and books. By the end of 1945, most of this had been accomplished and in January of 1946, the university's temporary administration was nominated. The committee consisted of prof. F.Gulbis (Latvian) as President, and professors Dr. E.Õpik (Estonian), Dr. E.Dunsdorfs (Latvian) and V.Stanka (Lithuanian) as rectors. Each Baltic nation was equally represented in the triumvirate of deans within each department. The university statutes were ratified and with this, Baltic University was founded in the "Deutscher Ring" hall in Hamburg.

The first semester was planned to begin on March 14, 1946. With a lot of heartfelt enthusiasm and exuberance, the Baltic youths and faculty prepared for their studies. Lectures were to be held in the partially bombed out section of the Hamburg Historic Museum, while the faculty and students were housed in the old barracks of camp "Zoo".

Early in 1947, Baltic University was relocated to Pinneberg, housed in the former aviation barracks. During this time, professors F.Gulbis, V.Stanka and E.Šturms (Latvian) were the university presidents.

Baltic University was in operation for nine semesters until September 30, 1949. During its tenure, 2,006 students were officially enrolled comprised of 50% Latvians, 35% Lithuanians and 15% Estonians. In the last semesters of BU's existence, the student body also included unofficially enrolled students, due to the policy of the Military Administration prohibiting new students from formal enrollment.

One hundred seventy one students were enrolled in the Architectural and Engineering Department. The department had 15 professors and lecturers and by the end of March, 1949, nine students had completed the curriculum.

The Philology Department comprised 165 students with 42 faculty members and encompassed a theology section under the direction of E.Bergs.

The deans of the department were professors E.Sturms, V.Maciunas and S.Vitens.

The Chemistry Department included a pharmacy division under the direction of professors A.Liepiņš and St.Kairis and instructor V.Kirs. Instructor E.Ence was the head of the chemistry section. Ninety seven students were enrolled in this curriculum.

The Agriculture Department included 61 students and 18 staff members under the guidance of four deans: professors V.Manelis, B.Povelaitis, J.Vengris and Jerveso. Professors M.Eglītis and H.Lācis were assistant deans. Fifteen students from this department transferred to German universities and of those, six graduated, one with a doctoral degree.

Ninety seven students were enrolled in the Department of Mathematics and Natural Sciences under the tutelage of 23 instructors. Three students had completed the curriculum by the end of March, 1949.

Professor N.Vētra was the head of the Department of Medicine and Dentistry in which 172 students were enrolled. Together this curriculum had 32 faculty members. Eight students completed the dental program.

Sixty seven students with nine faculty members made up the Department of Mechanical Technology.

Thirty eight students were enrolled in the Economics Department headed by professors V.Čepas, V.Stanka, J.Kārklīņš and L.Šulcs.

In total 75 students completed their studies at Baltic University. Of those, 52 received their undergraduate degrees with either a Bachelor of Science or Bachelor of Arts degree in their respective field of study.

Despite the difficult times, a social network developed to address students varied interests. A student council was formed headed by J.Mangulis which addressed various student concerns and represented the entire student body in relevant matters to the university administration. When the university moved to Pinneberg, the students increased their group affiliations by forming fraternal associations similar to those which had existed at the University of Latvia (LU). The fraternity *Imantica* was founded on February 18, 1947. *Gersicania*, another fraternity, and *Spidola*, a woman's sorority were organized one month later. Another sorority, *Zinta* was established in April of 1947. A third fraternity, *Cursica*, along with an Estonian fraternity were founded a month after that. There was an overall governing group to oversee the activities of all fraternities and sororities known as the B!U!P!K!. As student life flourished, additional student groups were formed. A debate group was established under the guidance of Dr. E.Dunsdorfs, and in the summer of 1947, a student group *Auseklis* was formed.

In addition to academics, BU had a strong athletics department managed by instructor K. Sprude and J.Dāliņš, a world class record holder in speed walking. Although limited with proper equipment and athletic dress, the students were very enthusiastic and realized creditable achievements.

On September 30, 1949, Baltic University was forced to close its doors per decree of the Allied Military Government of Germany. Part of the reason for this may have been the western political view of the Baltic countries as defined by prof. Dr. E.Dunsdorfs in his article "The Torch of Knowledge" (attached). At the time of its closing, there was hope that BU could be revived in another country, another continent. Nearly fifty years have passed since then and a number of BU's former students have gone on to teach at many highly acclaimed western institutions of higher education.

Some former faculty members and students have underscored the importance of Baltic University in their writings. In September of 1949, on the eve of the closing of the university, F.Gulbis wrote in the "Latvian News":

"...with the invasion of Latvia by occupied forces, the University of Latvia was forced to cease operation, but its soul endures. Despite the many hurdles and circumstances which we had to overcome in exile, for almost three years the university has continued to function, albeit on a smaller level. Baltic University has become the successor of the traditions originated at LU. Together with our Baltic brothers we have succeeded in preserving its legacy and the spirit of the University of Latvia is still alive and well today".

Miķelis Lūsis, a former student of both LU and BU described his feelings in an article entitled "For Fatherland and Freedom – in Exile" published in the Latvian periodical *Latvija* (no. 8, Feb. 26, 1966) as follows:

"...Baltic University is an unprecedented achievement in world history. It was founded by political refugees a few short months after having surmounted the hardships of fleeing communist occupation and have established a world class institution of higher learning."

Prof. Dr. E.Dunsdorfs, BU's last headmaster conveyed his thoughts as follows:

"...Baltic University embodies the educational spirit of the Baltic people which has continued to exist in exile. The motto of the flag of the University of Latvia heralded the words "For Fatherland and Freedom" . Each and every student and faculty member personifies that credo in the work that he has done at BU. Steeped in traditional values, Baltic youths have garnered the knowledge needed to surmount any uncertainty the future may hold. Although BU's existence is not destined to continue until that fateful day when we can return to our homeland, it has succeeded in fostering a firm belief in the doctrines incorporated in those precious first words - "For Fatherland and Freedom".

Today we see that BU attested to the incredible degree of collaboration between the three Baltic nations. Putting aside their ethnic differences, the Balts were unified in a common cause. The friendships and trust which developed and strengthened over the course of BU's existence will continue to be an important factor in the cooperation between the Balts in the future.

Baltic University remains an indelible image in the history of the Baltic people.

In Rīga in 1989, at a lecture commemorating the 70th anniversary of the founding of the University of Latvia, prof. Dr. Jānis Gabliks (BU graduate 1949) was the person to spark an interest in the possible revival of Baltic University. In his opinion, BU gave Baltic youth the phenomenal opportunity to further their studies on foreign soil. This chance opened many doors and allowed many of its students to achieve a higher standard of living in the West. It also allowed the students to learn and appreciate the cultural differences of each of the three Baltic nations.

"I feel that the Baltic nations are at a turning point. We are at the brink of becoming economically autonomous and we will need to work together to achieve our common economic and political goals. I believe that perhaps the re-establishment of Baltic University could provide the required infrastructure. May the Baltic University torch with the national colors of the Baltic nations shine once again and be the catalyst for new generations to bring a new Baltic harmony and unite the Baltic nations".

Jānis Gabliks

Translated from Latvian by Vizma Sander.

V

Zum Gedenken an die Baltische Universität

Die Baltische Universität wurde auf der Versammlung der Professoren und anderen akademischen Lehrkräfte der drei baltischen Völker – der Esten, Letten und Litauer am 26. Dezember 1945 in Hamburg, in Westdeutschland gegründet. Die Versammlung wählte das Organisationskomitee, das sich gleich an die Arbeit machte. Es war ziemlich leicht, die Genehmigung für die Eröffnung der Universität zu erhalten, weil in der Militärverwaltung viele Professoren der britischen Universitäten wirkten, die den Gedanken unterstützten, den Flüchtlingen akademische Bildungsmöglichkeiten zu geben. Nachdem die Militärverwaltung die Gründung der BU bewilligt hatte, konnte am 14. März 1946 mit Vorlesungen und Seminaren begonnen werden.

Die Universität begann ihre Tätigkeit in außerordentlich schweren Umständen. Es wirkten 8 Fakultäten mit etwa 150 baltischen akademischen Lehrkräften und 1000 Studenten.

Das von den Vertretern der drei Völker gewählte Rektorat hatte eine unglaublich schwere Aufgabe zu leisten: die Einrichtung für Laboratorien und andere Lehrmaterialien im zerstörten Deutschland aufzutreiben.

Das wohlwollende Entgegenkommen der offiziellen Behörden war zu Ende, als die Administration in die Hände der UNRRA (Hilfs- und Rehabilitationsorganisation der Vereinten Nationen) geriet. Eine große Zahl ihrer Mitarbeiter war freundlich zur Sowjetunion, feindlich aber gegen die Flüchtlinge gestimmt, die dorthin nicht zurückkehren wollten. Es begann ein ständiger Kampf zwischen dem Rektorat und den Söldnern der UNRRA um das Bestehen der Universität.

Es wurde angeordnet, die Universität in das "Studienzentrum der Umsiedler" umzubenennen. Die Aufnahme der Studenten wurde eingeschränkt. Das unmoralische Handeln einiger unintelligenter UNRRA – Beamten, die die der Universität zur Verfügung gestellten Einrichtungen und Geldmittel unterschlugen, brachte ihr schwere materielle Verluste.

Trotz aller Schwierigkeiten setzte die Universität ihre Tätigkeit dreieinhalb Jahre fort (1946 – 1949) und umfaßte 9 Semester, weil sie ununterbrochen wirkte, mit Ausnahme kurzer Semesterferien.

Die Baltische Universität war ein einmaliges Phänomen in der Universitätsgeschichte. Sie gab der baltischen Jugend die Möglichkeit, die akademische Ausbildung aufzunehmen oder fortzusetzen, sie brachte auch die Jugendlichen aller drei Völker einander näher und erlaubte in gemeinsamer Arbeit das geistige Leben und die Kultur beider Nachbarvölker kennenzulernen.

Heute, nach fünfzig Jahren, ergreifen uns zutiefst die über die Meere geschickten Grüße der ehemaligen Studenten der Baltischen Universität.

Viele von ihnen haben Erfolge in der akademischen Arbeit erzielt, einige bekleiden hohe Posten in den Universitäten der Welt und Forschungsinstituten. Mit Stolz erinnern sie sich an die Zeit, als die dreifarbige Fackel der Wissenschaft (das Symbol der Baltischen Universität) hell in der Finsternis der Ungewißheit und der Unsicherheit leuchtete.

Edgars Dunsdorfs
Übersetzt von Austra Rižija

BALTISCHE UNIVERSITÄT IM EXIL

1946 – 1949

Zum 50. Gründungstag

Die Gründung der Baltischen Universität (BU) am 14. März 1946 in Hamburg (Deutschland) ist ein einmaliges Ereignis in der akademischen Geschichte Europas, das das Streben der baltischen Völker – der Esten, Letten und Litauer – nach der Bildung und ihre Kooperationsfähigkeit widerspiegelt. Dieses Ereignis ist noch nicht genügend ausgewertet worden, als 10 Monate nach dem Ende des blutigen Weltkrieges die BU in einem fremden Land, im zerbombten Hamburg gegründet wurde.

Am 8. Mai 1945 war der II. Weltkrieg zu Ende. Deutschland lag in Trümmern. Mehr als 200 000 Flüchtlinge aus den Baltischen Staaten, die vor dem Kommunismus flohen, hatten in Westen Zuflucht gefunden.

Die Flüchtlinge waren überzeugt, daß die Union der Vereinten Nationen die verkündeten Prinzipien in die Tat umsetzen wird. Dann würde man auch das Baltikum von der kommunistischen Okkupation befreien. Wir könnten in unsere Heimat zurückkehren und frei über ihre Zukunft entscheiden. Je mehr aber die Beschlüsse verschiedener Konferenzen bekannt wurden, desto unsicherer wurde die Zukunft der Balten. Das Exilleben in Deutschland begann.

Jedes Volk, ebenso wie jeder Mensch, hat seine guten und schlechten Eigenschaften. Eine der besten Eigenschaften der Balten ist ihr außerordentliches Streben nach der Bildung. In solchen Umständen haben in den Flüchtlingslagern lettische Lehrer gearbeitet, denen wir zu einem großen Dank verpflichtet sind. Im Laufe einiger Monate haben sie in Westdeutschland 122 lettische Grundschulen für 7000 Schüler eröffnet. 57 Gymnasien besuchten ca. 2500 Schüler. Unter den Flüchtlingen und Soldaten gab es viele Absolventen der Gymnasien und Studenten. Ab 1946 schlossen sich ihnen die Absolventen der eben erwähnten Gymnasien an. Sie suchten nach der Möglichkeit, das Studium aufnehmen oder fortsetzen zu können.

Fast alle Hochschulen Deutschlands waren im Krieg schwer beschädigt. Sie waren von den Absolventen deutscher Gymnasien und ehemaligen Soldaten überfüllt. Die Militärverwaltung hatte verordnet, daß in deutschen Hochschulen nicht mehr als 10% Flüchtlinge immatrikuliert werden durften.

Über die Studienmöglichkeiten begann man im größten Flüchtlingszentrum Norddeutschlands, in Lübeck zu diskutieren, wo sich das Lettische Norddeutsche Komitee, das Lettische Rote Kreuz und andere lettische Organisationen befanden. Hier kam man auf den Gedanken, lettische Kurse an einer deutschen Hochschule zu eröffnen. Professor Fricis Gulbis, Professor Edgars Dunsdorfs und Dozent Eižens Leimanis wurden beauftragt, diese

Idee in die Tat umzusetzen. In Hamburg knüpften sie Kontakte mit Esten und Litauern und reichten im Juli 1945 der Militärverwaltung.

1945 waren in der Militärverwaltung der Britischen Zone viele Lehrkräfte aus den Hochschulen Englands tätig. Sie hatten gute Kontakte zur Regierung und eine positive Antwort auf das Gesuch kam unverhofft schnell. Schon im November erlaubte das Außenministerium Englands, die Baltische Universität (Baltic University) in Hamburg zu eröffnen.

Bald kam Prof. F. Gulbis nach Hamburg, besuchte den Rektor der Hamburger Universität Prof. Wolff und bat ihn um Unterstützung. Er und der Bildungssenator Landal versprachen ihre Hilfe. Bald darauf forderten alle drei baltischen Völker Lehrer und Studenten auf, sich an der Universität zu bewerben.

Das Organisationskomitee der akademischen Kurse hatte ermittelt, daß in der Britischen Okkupationszone Deutschlands 168 baltische Lehrkräfte und 1329 Studenten leben. So wurde am 7. November 1945 beschlossen, 8 Fakultäten mit 24 Abteilungen zu bilden. An der Ausarbeitung der Lehrprogramme für jede Fakultät beteiligte sich eine Lehrkraft aus jeder Nation.

Es begann eine intensive Organisationsarbeit. Die Baltische Universität brauchte Wohnräume für Lehrer und Studenten, Hörsäle, Laboratorien, Lehrmittel, Bücher. Bis Ende 1945 war diese Arbeit im allgemeinen beendet. 40 baltische Wissenschaftler, die 3 Nationen und alle Fakultäten vertraten, wählten am 8. und 9. Januar 1946 eine provisorische Universitätsleitung den Präsidenten— Prof. Fr. Gulbis, drei Rektoren— den Esten Prof. Dr. Öpik, den Letten Prof. Dr. E. Dunsdorfs und den Litauer Prof. V. Stanka. Später wurden sie in diesen Ämtern bestätigt. Für jede Fakultät wurden der Dekan und zwei Prodekane gewählt, die jede Nation vertraten. Es wurde auch das Projekt der Universitätsverfassung angenommen. Am 9. Januar fand in den Räumlichkeiten des "Deutschen Ringes" in Hamburg der offizielle Gründungsakt statt. So wurde eine einmalige Universität geschaffen.

Für die Vorlesungen wurden die Räume des zerbombten Hamburger Museums, dem Sekretariat— das schwer beschädigte Holstentor 1, den Lehrkräften und Studenten— alte Baracken im Territorium des Zoos zur Verfügung gestellt.

Die Vorlesungen begannen nach den neu erarbeiteten Lehrplänen am 14. März. Mit großem Elan und Liebe baute die baltische Jugend zusammen mit den Lehrkräften ihr "Lichtschloß" auf und gab sich mit ungeheuerem Fleiß und Freude dem Studium hin.

Anfang 1947 mußte die Baltische Universität nach Pineberg übersiedeln, wo sie sich in den ehemaligen Kasernen unterbringen ließ.

In der Zeit ihres Bestehens leiteten die Baltische Universität drei Präsidenten: Prof. Fr. Gulbis, Prof. V. Stanka und Prof. Ed. Šturms; lettische Rektoren waren Prof. E. Dunsdorfs und Prof. M. Eglītis.

Die BU wirkte 9 Semester bis zum 30. September 1949. Offiziell waren an ihr 2006 Studenten immatrikuliert: 50% Letten, 35% Litauer und 15% Esten. In den letzten Semestern hatte die Militärverwaltung verboten, neue Studenten aufzunehmen. Doch die Leitung der BU setzte die Aufnahme der Studenten selbstlos "im stillen" fort. Die Fakultät für Architektur und Ingenieurwissenschaften mit der Architekturabteilung zählte 171 Studenten. Sie hatte 15 Lehrkräfte. Bis März 1949 absolvierten die Fakultät 9 Studenten.

An der Philologischen Fakultät waren 165 Studenten und 42 Lehrkräfte, unter ihnen 21 Letten. An der Fakultät bestand auch das Bibliographische Institut, das von Prof. V. Biržiskis geleitet wurde. Einige Zeit gab es an der Fakultät auch die Abteilung der Theologie, die der Propst E. Bergs leitete. Als Dekane der Fakultät wirkten Prof. E. Šturms, Prof. V. Maciunas und Prof. S. Vitens.

An der Chemischen Fakultät mit den Abteilungen der chemischen Technologie und der Pharmazie gab es 97 Studenten. Die Fakultät leiteten Dipl.-Ing. V. Kirs, Prof. E. Liepiņš und Prof. St. Kairis. Die Chemische Abteilung leitete Lektor E. Ence. An der Landwirtschaftlichen Fakultät studierten 61 Studenten und wirkten 18 Lehrkräfte. Die Fakultätsdekane waren Prof. V. Manelis, Prof. B. Povelaitis, Prof. Jerveso und Prof. J. Vengris. Prodekane waren Prof. M. Eglitis und Prof. H. Lācis. 15 Studenten gingen in deutsche Hochschulen über: 6 von ihnen absolvierten die Universität, 1 promovierte.

An der Fakultät für Mathematik und Naturwissenschaften immatrikulierten sich 97 Studenten und die Vorlesungen hielten 23 Lehrkräfte. Bis März 1949 absolvierten die Fakultät 3 Studenten.

An der Medizinischen Fakultät mit der Stomatologischen Abteilung waren 172 Studenten und die Vorlesungen hielten 32 Lehrkräfte. Der Fakultätsdekan war die ganze Zeit Prof. N. Vētra. Das Stomatologiestudium absolvierten 8 Studenten.

An der Mechanischen Fakultät gab es 67 Studenten und 9 Lehrkräfte. Die Fakultät für Volkswirtschaft und Rechtswissenschaften besuchten 38 Studenten, aber die Vorlesungen wurden von 17 Lehrkräften gehalten. Die Dekane der Fakultät waren: Prof. V. Čepas, Prof. V. Stanka, Prof. J. Kārklīņš und Prof. L. Šulcs.

Das Studium an der Baltischen Universität beendeten 75 Studenten (53 Letten). 52 von ihnen verteidigten Diplomarbeiten, 24 erhielten Prüfungszeugnisse. Diese Zeugnisse der BU wurden gewöhnlich als BS oder BA Grad anerkannt.

In solchen eigenartigen Umständen entwickelte sich das gesellschaftliche Studentenleben der Baltischen Universität. Schon 1946 forderte der lettische Universitätsrektor Prof. E. Dunsdorfs alle Studenten auf, unabhängig von ihrer Nationalität und Fakultät, sich in einer gemeinsamen Organisation zusammenzuschließen. Dieses Projekt wurde angenommen, es wurde aber nicht realisiert. Später übernahm der Studentenrat die Leitung der Studenten,

zu dessen ersten Vorsitzenden stud. jur. J.Mangulis gewählt wurde. Der Studentenrat entfaltete eine rege Tätigkeit, erledigte viele Haushalts- und Studienangelegenheiten und vertrat die die Studenten bei der Universitätsleitung.

Als sich die Baltische Universität in Hamburg befand, entstand nur eine Studentenorganisation— "PAX Romana", die lettischen katholischen Studenten vereinigte. Auch in Pineberg wurde nach einer geeigneten Studentenorganisation gesucht. Die Studenten ließen sich vom Vorbild der Studentenorganisationen Lettlands leiten und gründeten bald 3 Studenten und 2 Studentinnenkorporationen.

Die Korporation "Fraternitas Imantica" wurde am 18. Februar 1947 gegründet. In einem Monat entstand die Studentinnenkorporation "Spīdola". Im März wurde auch die Studentenkorporation "Gersicania" gegründet, die zweite Frauenkorporation "Zinta" aber im April 1947. Die dritte Studentenkorporation "Fraternitas Cursica" gründete man im Mai. Die Studentenkorporationen wurden von einem gemeinsamen Präsidium— dem Konvent geleitet. Mit der Entwicklung des gesellschaftlichen Lebens entstand das Bedürfnis nach anderen Organisationen. Es wurde ein Diskussionsklub unter der Leitung des Professors E.Dunsdorfs gegründet. Leider ließ die Aktivität dieses Klubs bald nach. In der Mitte des Sommers 1947 wurde die Studentenvereinigung "Auseklis" ins Leben gerufen. Im Rahmen dieser Organisationen entwickelte sich das gesellschaftliche Studentenleben.

Es verschwanden viele negative Erscheinungen im Leben der Studenten und auch die Arbeit des Studentenrates verlief erfolgreicher und planmäßiger.

Das sportliche Leben der Baltischen Universität leitete der Weltmeister im Gehen J.Daliņš und die Sportberaterin K.Sprūde. Doch die großen Pläne im Sportleben durchkreuzten die unüberwindlichen Schwierigkeiten: es fehlte an vollwertiger Nahrung, an Sportgeräten und geeignetem Schuhwerk. Doch die Sportler der Universität erzielten ausgezeichnete Resultate.

Am 30. September 1949, laut Verordnung der Verwaltung, schloß die BU ihre Tore. Damals war man überzeugt, daß sie ihre Arbeit in einem anderen Land, in einem anderen Kontinent fortsetzen wird. Seit diesem Moment sind 47 Jahre vergangen. Eine Reihe "alter Pineberger" sind selbst Lehrer in verschiedenen westlichen Hochschulen geworden.

Die historische Bedeutung der Baltischen Universität charakterisieren die ehemaligen Lehrkräfte und Studenten. Zum 30. Jahrestag der Lettischen Universität, kurz vor dem Schließen der Baltischen Universität, schreibt Prof. Fr.Gulbis in "Latvju Ziņas" im September 1949:

"Mit dem Eindringen der Okkupanten in unser Land war die Lettische Universität gezwungen, ihre Tätigkeit zu unterbrechen. Doch der Geist der Lettischen Universität var noch nicht gestorben. Fast drei volle Jahre setzte ihre Arbeit, wenn auch im geringeren Umfang, die Baltische Universität fort. Zum Trotz der vielen und manchmal sehr großen

Schwierigkeiten, die man im Exil überwinden mußte, bauten die Lehrkräfte der LU zusammen mit unseren Schicksalsbrüdern Esten und Litauern die BU zu einer Lehranstalt aus, die den Geist, die Aufgaben und die Traditionen der LU fortführte. Die Struktur der BU, die Studienpläne und die Curricula waren genauso wie in der LU. Und so ist der Geist der LU noch lebendig.

In diesen Tagen stellt auch die Baltische Universität ihre Tätigkeit ein. Viele Lehrer und Studenten haben Deutschland schon verlassen. Am 30. September schließt die BU offiziell ihre Tore. Als die geistige Erbin der LU hat sie einen beträchtlichen Teil ihrer Mission erfüllt. Man kann fragen: Was kommt weiter? Wer wird jetzt die Idee der Lettischen Universität und ihre Traditionen pflegen und schützen?.."

Der ehemalige Student der Lettischen und der Baltischen Universitäten Mīkēlis Lūsis, stud. phil., schreibt im Artikel "Für Vaterland und Freiheit im Exil" über die Bedeutung der BU zu ihrem 20. Jubiläum in der lettischen Zeitung "Latvija" (Nr. 8, 26. Februar 1986):

"Die Baltische Universität ist in der Kulturgeschichte der Welt ein einmaliges Ereignis. Sie wurde von politischen Flüchtlingen einige Monate nach der Ankunft in einem vom Krieg zerstörten und okkupierten Land gegründet und im Kampf mit verschiedenen Schwierigkeiten zu einer in der ganzen Welt anerkannten Hochschule entwickelt".

Der letzte lettische Rektor der Baltischen Universität Prof. E. Dunsdorfs widmete dieser Lehranstalt folgende Worte:

"Die Baltische Universität ist die Pflegerin der Traditionen der Baltischen Hochschulen im Exil. "Für Vaterland und Freiheit" war auf der Universitätsfahne geschrieben. Dem Vaterland und der Freiheit hat jeder Lehrer und Student der Baltischen Universität seine Arbeit gewidmet. Obwohl die Baltische Universität ihre fruchtbare Tätigkeit bis zu dem glücklichen Tag nicht fortsetzen konnte, bis sich der Rückweg in die Heimat eröffnet, hat sie ihre Arbeit geleistet und die Studierenden darauf vorbereitet, dem ersten Ruf ihres Vaterlandes zu folgen.

Die Baltischen Universität ist ein edles Vorbild für die Zusammenarbeit von drei Völkern. Abgesehen von nationalen Interessen, hatten sich die estnischen, litauischen und lettischen Akademiker in einer festen Gemeinschaft zusammengeschlossen. Die gegenseitigen freundschaftlichen und vertraulichen Beziehungen, die im dreijährigen Bestehen der Baltischen Universität entstanden und immer fester wurden, sind ein bedeutender Faktor für die Zusammenarbeit dieser drei Völker in der Zukunft. Mit unauslöschlichen Buchstaben wird der Name der Baltischen Universität in die Kulturgeschichte der baltischen Völker eingetragen."

Einen neuen Anstoß für die Wiedereröffnung der BU hat als erster Prof. Dr. Jānis Gabliks gegeben, als er 1989 über die BU auf der 70. Jubiläumsfeier

der Lettischen Universität in Riga sprach. In seiner Auswertung eröffnete die BU der jungen Generation Bildungsmöglichkeiten in einem fremden Land. Viele setzten die Ausbildung fort, so daß wir neue qualifizierte Akademiker erhielten, die eine hervorragende Stellung in der westlichen Welt errungen haben. In der BU entstand das Gemeinschaftsgefühl, denn dort lernte man etwas von den Esten, etwas von den Litauern. Im Exil wurde die Völkergemeinschaft aufrechterhalten. Jetzt haben wir eine Baltenvereinigung in Amerika:

"Ich habe das Gefühl, daß die baltischen Völker wieder auf der Schwelle der Umwandlung stehen. Im nächsten Jahr soll die ökonomische Selbständigkeit des Baltikums Wirklichkeit werden. Und hier werden wir zusammenarbeiten müssen, wir brauchen gemeinsame Wissenschaftler in Politik und Wirtschaft, um diese Ziele zu erreichen. Hier kommt man wieder auf die Idee, daß die erneute BU helfen könnte. Die BU könnte zum Mittelpunkt werden, von dem die Wiederherstellung und Reinigung der Ostsee ausgeht. Die erneute Baltische Universität kann auch zur Grundlage der Baltischen Union und zum Wegweiser in der Politik der Zukunft werden."

In diesem Jahr, wenn wir der Gründer der BU anläßlich ihrer 50. Jubiläumsfeier gedenken und sie ehren, wollen wir mit Stolz und Hoffnung die Fackel der BU tragen. Soll die Fackel der BU, die die nationalen Farben aller baltischen Staaten schmücken, für die Wissenschaft und das Vaterland und die Gemeinschaft der baltischen Völker wieder neu aufflammen."

Jānis Gabliks

Übersetzt von Austra Rižija

**Pielikums
Baltijas Universitāte ilustrācijās
(1946. – 1949.)**

I Ēkas

1. Hamburga 1945.gadā. Vēstures muzeja ēka.

2. Hamburgas vēstures muzeja ēka 1947.gadā.

3. leeja Vēstures muzejā, 1949.g.

4. Ieeja "Ciemā ar zelta karogu", 1946.g.

5. Aula Magna.

6. "Zoo" nometne. Studentu baraka, 1946.g.

II BU atklāšana 1946.gada 25.maijā

7. Prezidents F.Gulbis, aiz viņa – BU koris, diriģents H.Pavasars, 1946.g.

8. BU rektorāts, 1946.g.
No kr.: F.Gulbis, V.Manelis, E.Dunsdorfs, V.Stanka, E.Āpiks.
Aiz F.Gulbja – stāv N.Vētra.

9. Baltijas tautu kultūrvēsturisko sasniegumu izstāde, veltīta BU atklāšanai,
1946.g. 25.maijs.

10. Prof. F.Gulbis rāda izstādes eksponātus H.Hrachovskai un citiem UNRRA's ierēdņiem, 1946.g. 25.maijs.

III BU mācību spēki un studenti

11. BU senāts, 1948.g.

Centrā: F.Gulbis, maj. Korbets un plkv. Itn. Veirs.

No kr.: N.Vētra, L.Slaucītājs, E.Jerveso, V.Stanka, L.Šulcs, J.Vitols,
M.Eglītis, A.Liepiņš, L.Bērziņa - Felsberga, J.Kārkliņš.

Nākošajās rindās: N.Rozenauers, Z.Vitens, E.Leimanis, S.Slaucītājs,
E.Laube, A.Šprings, A.Bērziņš, E.Ence, P.Kundziņš,
A.Raisters, P.Dreijmanis, J.Inveiss, J.Muižnieks,
R.Rafaels, A.Punka, J.Meņģelis, H.Pavasars,
H.Kundziņš u.c.

12. Grafiķis V.Krūmiņš, BU emblēmas autors.

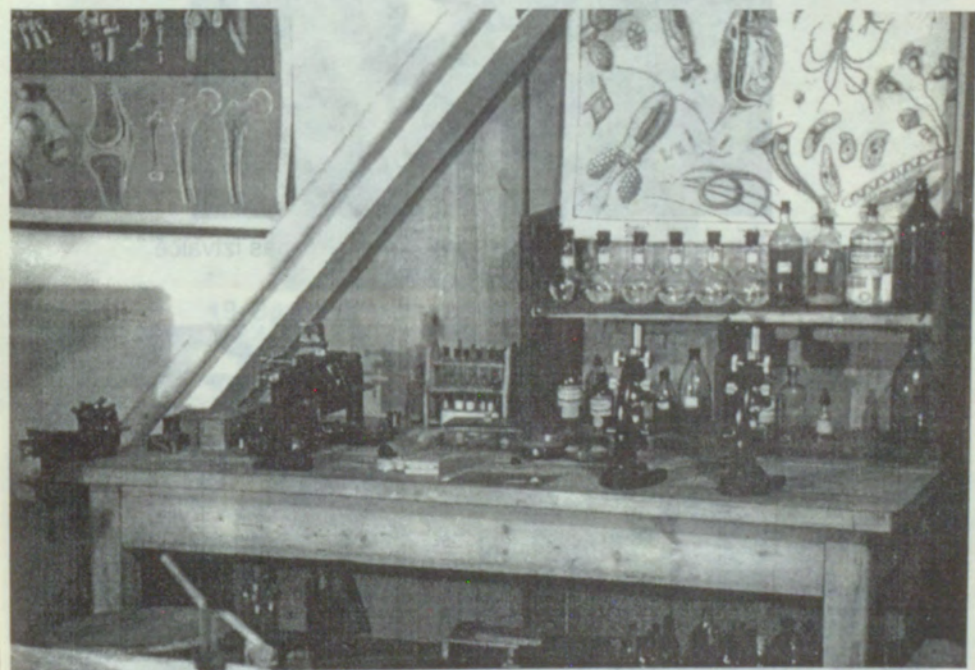
13 Profesori: L.Slaucitājs, E.Laube un F.Gulbis.

14. Profesori: E.Jerveso un E.Dunsdorfs.

15. BU studenti bibliotekā.

16. Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes Zooloģijas kabinets, 1949.g.

17. Ķīmijas fakultātes studenti uz ogļu krāsniņas iztvaicē
doto analīzes materiālu.

18. BU absolventu grupa.

1.rindā: A.Oša - Skaubiņa, M.Šneidere, prof. A.Raimonda, V.Kaire,
V.Tumane - Krūmiņa.

2.rindā: L.Bune - Gablika, V.Dzene, B.Blūma - Barvika, J.Gabliks.

IV BU sadzīve

19. Sporta dzīves vadītājs Jānis Daliņš, 1947.g.

20. Volejbola sacensības Pinebergā, 1949.g.

21. Lietuvių studentų tautos deju grupą, 1948.g.

22. BU koris.

Centrā: Diriģents H.Pavasars.

23. Dziesmu svētki Gestachtē 1946.gadā.
Tribīnē – F.Gulbis.

24. B! U! P! K! Tautu komerša dalībnieki 1948.g. 29.oktobrī.
Prezidē – Fraternitas Cursica.
Centrā – prezīdijs: Iļš! U.Matiss, Iļš! A.Upesleja, Iļš! V.Midziņš.

25. Studenšu korporācijas Spīdola saime, 1948.g.

26. Studenšu korporācijas Zinta saime, 1948.g.

27. Vienība Auseklis 1949.g. 10.decembrī.

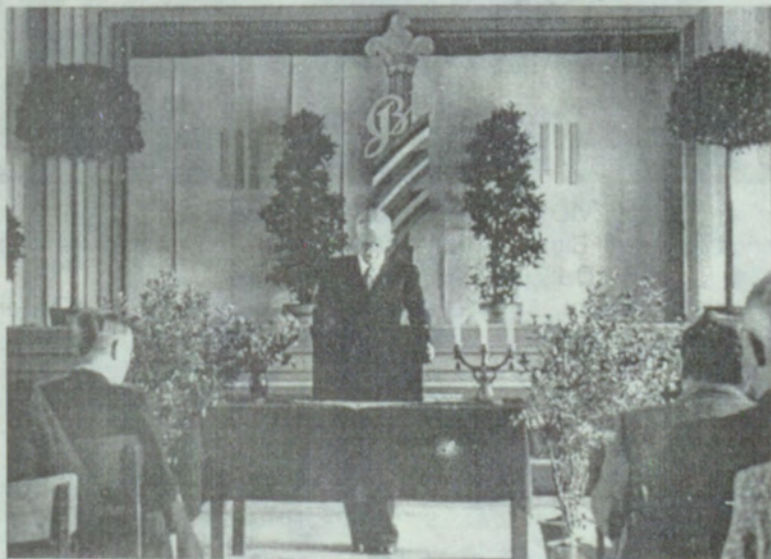
1.rindā no kr.: F.Bitners, A.Neboisa, A.Putniņa, A.Dimza, S.Putniņa,
I.Dziļleja, L.Spožais.

Stāv: A.Neboiss, V.Skude, K.Bambe, K.Karsonis, L.Pilo, N.Millers,
N.Lapkašs, V.Iļjenkovs un H.Inde.

V BU slēgšana 1949.g. 30.septembrī

28. Tribinē rektors A.Raisters.

29. Tribinē BU prezidents E.Sturms.

GRĀMATAS AUTORI

Dunskova, Edgars – Doac., MCoM (r.c.) 1956, dzimis 1904.g.
20 novembrī Saldū. LU pēd. doc. 1937, doc. 1938, ār. pēd. 1939.
Tautsaimniecības nozarē 1938 – 1944, doktors 1949 – 1944.

30. BU slēgšanas akta dalībnieki.

Universitātes muzejs
par LU kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un popularizāciju. Dāvo
Latvijā.

Raisters, Ēriks – žurnālists, dzimis 1905.g. 23.aprīlī Rīnkā, mīrs
1967.g. 15.novembrī Īņotkā, ASV. Lāksrīkstis "Lālis", redaktors. Dzejolu
krājums "Mans laiks".

GRĀMATAS AUTORI

Dunsdorfs, Edgars – Dr.oec., MCom (h.c.) 1956., dzimis 1904.g. 20.novembrī Saldū. LU priv.doc. 1937., doc. 1938., ārk. prof. 1939., Tautsaimniecības nodaļas vadītājs 1939. – 1944., dekāns 1943. – 1944.

BU prof. saimniecības vēsturē un statistikā, latviešu rektors 1946. – 1948. Melburnas univ., Austrālijā prof., nodaļas vadītājs 1948. – 1969., Kalifornijas univ., Berklejā, ASV viesprof. 1957., Melburnas univ. goda prof. (emeritus) 1970. Publicējis vairāk nekā 20 grāmatas un apm. 100 rakstus periodikā. Rakstu krājuma "Archīvs" izveidotājs un galvenais redaktors. Tautas balvas (1968) un PBLA KF balvas (1971) laureats. Dzīvo Austrālijā.

Gabliks, Jānis – prof. Ph. D., dzimis 1924.g. 1.novembrī Nitaurē. Pabeidza BU ar zobārstu grādu. Ratgersa univ., ASV M.S. 1957. un Ph.D. 1963. Masačusetas Technol. inst. jaunākais prof. 1963., ārk. prof. 1967. Ziemeļaustrumu univ. Bostonā prof. kopš 1975. Strādā vīrusu slimību un ļaundabīgu audzēju chemoterapijā. Vairāk nekā 20 zinātnisku publikāciju. PBLA KF goda diploms 1985.g. Dzīvo ASV.

Ondzule (dzimtā vārdā Ivanovska), Irēna – vēsturniece, muzeju darba speciāliste, dzimusi 1954.g. 6.februārī Ziemeļlatgalē. 1979.g. beigusi LVU Vēstures un filozofijas fakultāti. 21 gadu strādā kā profesionāla muzeja darbiniece. Kopš 1986.g. savas darba gaitas ir saistījusi ar Latvijas Universitātes muzeju, pēta izglītības un zinātnes vēstures jautājumus, rūpējas par LU kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un popularizēšanu. Dzīvo Latvijā.

Raisters, Ēriks – žurnālists, dzimis 1905.g. 23.aprīlī Rankā, miris 1967.g.15.novembrī Ņujorkā, ASV. Laikraksta "Laiks" redaktors. Dzejoļu krājums "Mans laiks".

SATURA RĀDĪJIS

I	Baltijas Universitātes atceres	E. Gulbe	3
	Baltijas Universitātes trimda 1946. g. – 1949. g.		
	Ceturksni 50 gadu atcerai	J. Gabals	4
II	Baltijas Universitātes priekšzinātniskā komisija (Latvijas Universitātes komisija)	K. Pateičis	5
	1995. gada Baltijas Universitātes 50. dzimšanas dienas atceres 1995. gada Baltijas Universitātes 50. dzimšanas dienas atceres	J. Gabals	6
	IZMANTOTIE MATERIĀLI		
	FOTOGRĀFIJAS:		
	1. Prof. Friča GULBJA arhivs – E. Gulbes dāvinājums LU muzejam.		
	2. BU arhiva materiāli – A. Grāmatiņa dāvinājums LU muzejam.		
	GRĀMATAS, BROŠŪRAS, ŽURNĀLI un LAIKRAKSTI:		
	1. A. Grāmatiņa sakārtotais rakstu un fotogrāfiju krājums "Baltijas Universitāte 1946 – 1949", apgāds "Latvija", Minsterē, 1989.		
	2. "The Baltic University in Figures and Pictures 1946 – 1949", Pinneberg, 1949.		
	3. A. Grāmatiņš (Vācijā): "BU – LU darba turpinātāja", "Universitas", Nr.73 (1994).		
	4. M. Lūsis (Vācijā): "Tēvzemei un brīvībai trimdā" – Baltijas Universitātes dibināšanas atcere. Laikraksts "Latvija", Nr.8, 26. februārī, 1966.		

GRĀMATAS AUTORI

PATEICĪBA

1995.gadā Baltijas Universitātes absolvents, profesors Jānis GABLIKS (ASV) Latvijas Universitātes vadībai ierosināja atzīmēt Baltijas Univesitātes dibināšanas 50 gadu atceri. Atsaucoties bijušo BU mācību spēku un studentu aicinājumam, tapa šis Latvijas universitātes izdevums.

Brošūras autoru E.Dunsdorfa (Austrālijā) un J.Gablīka raksti no latviešu valodas tika pārtulkoti lietuviešu, igauņu, angļu un vācu valodās, jo šis BU piemiņas darbs ir veltīts triju mazo Baltijas tautu brālībai, vienotībai, draudzībai, sadarbībai, garīgajam spēkam un lielo pasaules tautu atbalstam, kura rezultātā dzima un pastāvēja toreizējos bezcerīgajos un pēckara posta apstākļos Baltijas Universitāte. Baltijas Universitātes mūžs bija īss, tomēr tā deva spēcinošu ceļamaizi turpmākajā dzīvē un darbā trimdas jaunatnei. Šis neparastās Universitātes lāpas zelta liesma izgaismoja triju mazo Baltijas tautu jaunatnes grūtos ceļus svešajā un plašajā pasaulē. Liesmojošā lāpa, izglītības un zinātnes simbols, degs mūžīgi, jo nekad neuzdīs cilvēces centieni pēc gara gaismas.

Sevišķa pateicība par vēsturiskajiem materiāliem, izziņām un padomiem šīs brošūras tapšanā pienākas: Jānim Gablikam, Edgaram Dunsdorfam, Arnoldam Grāmatiņam (Vācijā), Antonijam Mārtinsonam (Vācijā) un Elzai Gulbei (Kanādā).

Paldies čaklajiem un atsaucīgajiem tulkiem Austrai Rižijai (Latvijā), Laimutei Balodei (Latvijā), Vizmai Sanders (ASV) un Tenū Karmam(Latvijā).

Irēna ONDZULE

SATURA RĀDĪTĀJS

I	Baltijas Universitāti atceroties. Baltijas Universitāte trimdā 1946.g. – 1949.g. Dibināšanas 50 gadu atcerei.	E.Dunsdorfs	3
II	Baltijos Universiteta prisiminus. (Tulkojusi lietuviešu valodā L.Balode)	E.Dunsdorfas	9
	Baltijos Universitetas išeivijoje 1946 m. – 1949 m. Īkūrīmo 50 – mečius paminėti (Tulkojusi lietuviešu valodā L.Balode)	J.Gablikas	10
III	Balti Ülikooli meenutades (Tulkojis igauņu valodā T.Karma)	E.Dunsdorfs	15
	Balti Ülikool eksiiilis 1946 – 1949 Asutamise 50. aastapäevaks (Tulkojis igauņu valodā T.Karma)	J.Gabliks	16
IV	The Baltic University in retrospect The Baltic University in Exile 1946 – 1949 50 th anniversary of its founding (Tulkojusi angļu valodā V.Sanders)	E.Dunsdorfs	21
V	Zum Gedenken an die Baltische Universität (Tulkojusi vācu valodā A.Rižija)	E.Dunsdorfs	27
	Baltische Universität im Exil 1946 – 1949 Zum 50. Gründungstag. (Tulkojusi vācu valodā A.Rižija)	J.Gabliks	29
	Pielikums Baltijas Universitāte ilustrācijās (1946. – 1949.)		35
	Grāmatas autori		54
	Izmantotie materiāli		55
	Pateicība	I.Ondzule	56

Ēriks Raisters

PINEBERGA

Reiz pieminēsim tevi, spožais gaismas lauks,
Kas tālu blāzmoja pa bēglu nakti grūtu
Kā dailes svētavots, kā jauna gara plauks,
Kam pavērst apvārsņus, lai tos par saviem gūtu.

Tā Pinberga – ciems, kas kļuvis sirdij draugs,
Kas viņas kazarmās, kā iesvaidīta būtu,
Līkst pāri grāmatām, kā zemes klēpim augs,
Lai jaunu briedumu un jaunas slāpes gūtu.

Es varu vērties pagrabā vai bēniņos,
Ir acu zibošu te pilni visi kaķti –
Par gara Latviju tur viņas dēli vakti.

Man svešums aizmirstas, kur daudziem kapi rakti,
Kad aizgrābts bālās sejās lūkojos
Un zinu – katrs nevien ņems, bet dos.